Azg Ազգ

20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2013 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22(5105)

ISSN: 1829-1651

Զգոնության կոչ Ջավախահայությանը

Հաշվի առնելով վերջին մեկ շաբաթվա ընթացքում Սամցխե-Ջավախք տարածաշրջանում տեղի ունեցած իրադարձությունները, այն է՝ իշխող «Վրացական երազանք» կոալիցիայի ակտիվիստների եւ «Միացյալ ազգային շարժման» կողմնակից Ախալքալաքի շրջանի պատգամավորների կազմակերպած հանրահավաքները, Սամցխե-Ջավախքի հայկական հասարակական կազմակերպությունների խորհուրդը կողմերին կոչ է անում առաջնահերթությունը տալ տարածաշրջանում առկա հրատապ մի շարք խնդիրների լուծմանը, չտրվել Վրաստանում տեղի ունեցող ներքին իրադարձություններին եւ չապակայունացնել տարածաշրջանը, քանզի տարածաշրջանի կայունությունը խախտելը չի բխում մեր ազգաբնակչության շահերից:

Խորհուրդը նաեւ դիմում է Ջավախքի ազգաբնակչությանը՝ լինել զգոն ու կազմակերպված:

Խորհուրդը այս ուղղությամբ ձեռնարկում է մի շարք քայլեր, որոնց վերաբերյալ օրերս կտեղեկացնի ազգաբնակչությանը:

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Ընտրական ձայները կապիտալի վերածելու արվեստը

Անկախ Հայաստանում, բացի հիմնադիր առաջին նախագահի ընտրությունից, նախագահական ոչ մի ընտրություն չի ավարտվել առանց երկրորդ առավելագույն քվե ստացած հավակնորդի բողոքարկման: Ինչ-որ չափով, թերեւս, այս ֆենոմենից շեղում կարելի է համարել 1998 թ.-ի ընտրությունները, որտեղ հայտարարվեց ընտրությունների 2-րդ փուլ, որտեղ վերջնական հաղթանակ տարավ Ռոբերտ Քոչարյանը, մինչ իր գլխավոր մրցակիցը... Բայց այս մասին՝ վերջում:

Փաստորեն, ստացվում է, որ Հայաստանում ընդդիմադիր գլխավոր թեկնածուն բոլոր պարագաներում միշտ դժգոհ է մնացել ընտրությունների արդյունքից եւ հայտարարել անզիջում պայքար, բողոք եւ բողոքարկում, միշտ վիճարկելով, իրավացի կամ ոչ, քվեարկությունների արդյունքները, պահանջելով նոր ընտրություններ, ինչը երկիրը անխուսափելի կերպով մղել է ներքաղաքական եւ արտաքաղաքական անորոշությունների վտանգաշատ գիրկը:

Նախորդ օրն ավարտված ընտրությունները բացառություն չկազմեցին, դժբախտաբար: Ավելին՝ այս անգամ հավակնորդը «չբավարարվեց» նոր ընտրություն պահանջելու ավանդությամբ, այլ՝ վերջնագիր տվեց առաջին տեղը գրավածին տեղը զիջելու իրեն...

Պրն Քոչարյանը իսկապես զարմացրեց, երբ երեկվա ասուլիսում դրեց այդ պայմանաժամը: Ըստ երեւույթին նա շատ լուրջ է ընդունել իր օգտին գրանցված 36,75 տոկոս ձայներն ստանալու իր արժանիքները: Արդարեւ, տպավորիչ արդյունք, որը մեծամասամբ գոյացել է, եւ հավակնորդը մեզնից լավ կարող էր գնահատել դա, նման ընտրությունների ժամանակ գործող այլեւայլ հանգամանքների շնորհիվ: Այլ խոսքով՝ նա շփոթել է իր իրական էլեկտորատը ստացած ձայների քանակի հետ:

Այնինչ, պրն Հովհաննիսյանի ստացած քաղաքական կրթությունն ու ձեռք բերած փորձը պետք է հուշեին իրեն, որ հավաքած կես միլիոնից ավելի ձայնը քաղաքական ամուր կապիտալ կարող է դառնալ իրեն համար, շատ ավելի ամուր եւ ազդեցիկ՝ քան իր հիմնադրած եւ ղեկավարած «Ժառանգություն» կուսակցությունը, պայմանով, որ կարողանա կառավարել եւ տնօրինել այդ կապիտալը: Ինչպես 1998 թ.-ին դա արեց իմաստուն Կարեն Դեմirճյանը, որ Վազգեն Սարգսյանի եւ իր մրցակից Ռ. Քոչարյանի հետ փաստորեն կազմեց փաստական եռիշխանություն:

Հ. ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

Երկու հաղթանակ՝ Սերժի ու Ռաֆֆու

ԱՐՏԵՄ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Մինչ հացադուլավոր նախագահի թեկնածու Անդրիաս Ղուկասյանը երեկ հավաքեց իր վրանը եւ գնաց տուն, մյուս թեկնածու Վարդան Սեդրակյանը գնաց հիվանդանոց՝ հետազոտվելու, Ռաֆֆի Հովհաննիսյանը գնաց «Ազատության» հրապարակ եւ ասաց, թե 80-տոկոսանոց հաղթանակ է տարել ու կյանքի գնով պաշտպանելու է ժողովրդի քվեն: Ու դեռ համազգային հանրահավաք նշանակեց՝ եթե Սերժ Սարգսյանը չհանդիպի իրեն եւ չփոխանցի իշխանությունը ժողովրդին:

Այս առթիվ մեկ անգամ եւս արժե հիշեցնել փետրվարի 18-ի նախագահական ընտրությունների նախնական արդյունքներն ըստ ԿԸՀ հրապարակած նախնական տվյալների: 7 թեկնածուներից առավել ձայներ են ստացել Սերժ Սարգսյանը՝ քվեարկության մասնակցած 1 521 931 ընտրողների 60,18 տոկոս, եւ Ռաֆֆի Հովհաննիսյանը՝ 36,75 տոկոս: Հրանտ Բագրատյանը ստացել է 2,15 տոկոս քվե, Պարույր Հայրիկյանը՝ 1,23 տոկոս, Անդրիաս Ղուկասյանը՝ 0,57 տոկոս, Վարդան Սեդրակյանը՝ 0,42, Արման Մելիքյանը՝ 0,24: Տես էջ 2

Մեկ օր ժամանակ՝ կազմակերպելու իշխանության փոխանցումը

ՀԱՄԼԵԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

«Ես պաշտոնների չեմ հավատում, բայց արդեն ընտրվել եմ նախագահ: Սակայն հաղթել կամ պարտվել է ոչ թե Սերժը կամ Ռաֆֆին, այլ հաղթել է հայ ժողովուրդը»: «Ազատության» հրապարակում հավաքված բազմությանը երեկ այսպես դիմեց «Ժառանգության» առաջնորդ, նախագահական ընտրություններին երկրորդ տեղը գրաված Ռաֆֆի Հովհաննիսյանը:

Համաձայն Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի հրապարակած արդյունքների՝ Հովհաննիսյանը նախագահական ընտրություններին ստացել է քվեների 37 տոկոսը: «Այսօր ակնհայտ է, որ հայ ժողովուրդը 80-ը 20-ի դիմաց հաղթանակ է տարել, երեկ նշել եւ իրացնելու է մեր ազգային քաղաքացիական հաղթանակը», երեկ ասաց Հովհաննիսյանը՝ կոչ անելով գործող նախագահ Սերժ Սարգսյանին հանդիպել եւ քննարկել իշխանությունը ժողովրդին փոխանցելու հարցը: Տես էջ 3

Աշխարհի խոշորագույն դեղին ադամանդը Փարիզում

Փարիզի «Ինտերկոնտինենտալ» հյուրանոցում հավաքված «Հայ ոսկերիչների ասոցիացիայի» (ՀՈԱ) անդամները՝ ժամանած Հայաստանից եւ սփյուռքի տարբեր գաղթօջախներից, փետրվարի 18-ին 23 հայ ոսկերիչների լավագույն գործերի ցուցահանդեսի շրջանակներում ներկայացրել են նաեւ աշխարհի խոշորագույն դեղին ադամանդը (110 կարատ), որը պատկանում է Հակոբ Բարդաղյանին (HB Group) Նյու Յորքից եւ գնահատվում 15 մլն դոլար:

Հայաստանում ոսկերչությանը զարկ տալու նպատակից բացի, Հայ ոսկերիչների ասոցիացիան նաեւ մտադիր է ազատ գոտի ստեղծել այդ արդյունաբերության համար եւ դրանով հազարավոր նոր աշխատատեղեր ստեղծել առաջիկա մի քանի տարիների ընթացքում: Փարիզից հաղորդելով լուրը, մեր թղթակից **Ժան Էսֆիյանը** հավելում է, որ օսմանյան Թուրքիայում սուլթանները հրապուրված են եղել հայ ոսկերիչների ձեռակերտ ստեղծագործություններով, համարելով դրանք աշխարհում լավագույնը:

Հ. Ծ.

«20 փետրվարի, 1988». ինչպես է դա եղել

ՉՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆ

Անցել է քսանհինգ տարի: Քառորդ դար: Դա նշանակում է, որ 1988 թվականին ծնված երեխաներն այսօր արդեն ոչ թե պարզապես պատանիներ ու աղջիկներ են, այլ, համարձակ կարելի է ասել՝ տղամարդիկ եւ կանայք, որոնցից շատերը ծառայել են բանակում, հաստատել են բուհեր ավարտել, ծնողներ դառնալ: Մի խոսքով, իրենք արդեն կյանքի փորձ են կուտակել:

Խոսքն առհասարակ միայն նրանց մասին չէ, այլեւ նրանց, ովքեր լեգենդար եւ ողբերգական 1988 թվականին արդեն տասը տարեկան էին, տասնհինգ, նույնիսկ ավելի: Խոսքն ընդհանրապես այն սերնդի մասին է, որը տարիքի, բնույթի տրամաբանության պատճառով չէր կարող գիտակցված ընդունել պատմական եւ բախտորոշ իրադարձության էությունն ու մանրամասները: Իրոք, շատերը համարյա ոչինչ չգիտեն, թե ինչ է մեր ժողովրդի համար 1988 թվականի փետրվարի 20-ը: Եվ դա նրանց մեղքը չէ. դա նրանց դժբախտությունն է: Իսկ մեղավոր ենք մենք՝ ավագ սերունդը: Հին իմաստունները տագնապով կրկնում էին, թե պետք է կշտամբել ու պատժել հայրերին նրա համար, որ զավակները չգիտեն իրենց ժողովրդի, իրենց ընտանիքի պատմությունը:

1988թ. փետրվար, Ստեփանակերտ

Հավանաբար դա տեղի է ունենում այն պատճառով, որ յուրաքանչյուր սերունդ ունի իր գերակա տեղեկատվությունը, իր տարեգրությունը: Եվ գուցե հենց այդ պատճառով էլ ժողովուրդը միշտ հանդիսավորապես նշում է այն տարեթվերը, որոնք կապված են առանձնահատուկ բախտորոշ իրադարձությունների հետ: Չէ՞ որ դա չի արվում միայն պատմական հիշողությունը թարմացնելու համար, այլ ավելի շուտ նրա համար, որ մանրազնին յուրացնենք պատմության դասերը, առանց որոնք իմաստավորելու անհնար է ռազմավարական ու փրկիչ ակնկալիքներ ունենալ ապագայից:

Ես երջանկություն եմ ունեցել ծնվելու Արցախում եւ հիրավի երանություն եմ ունեցել իմ շատ հայրենակիցների հետ աշխարհի տարբեր մասերում ակտիվորեն ու գործուն կերպով հայտնվելու սոցիալական այն երկրաշարժի էպիկենտրոնում, որն ստացավ «Ղարաբաղյան շարժում» անվանումը: Ո՛չ անվերջանալի ուղեւորությունների ժամանակ, ո՛չ պաշտոնյաների աշխատասենյակներում, ո՛չ էլ Արցախի խրամատներում երբեք չեմ բաժանվել իմ հուշատետրից: Եվ այսօր, երբ ողջ ժողովրդով, բոլոր հինգ մայրցամաքներում նշում ենք փառապանծ տարեդարձը, ընթերցողի ուշադրությանն եմ ներկայացնում մի նյութ հենց «փետրվարի 20-ի» մասին, ստեղծված տարեգրական էջերի հիմքի վրա:

Տես էջ 4

ԱԶԳ

Ընթացիկ

Փետրվարի 18-ի ընտրություններում մի շարք ոլորտներում առաջընթաց է գրանցվել, թեեւ կարեւոր բարելավումներ դեռեւս անհրաժեշտ են: «Կարծում եմ՝ մրցակցություն կար: Առաջին եւ երկրորդ թեկնածուների՝ մոտ 58 եւ 30-ից ավելի տոկոս ձայների բաշխվածությունը մրցակցություն է կոչվում», երեկ ներկայացնելով միջազգային դիտորդական առաքելությունների նախնական զեկույցը՝ «Արմենիա-Մարիոթ» հյուրանոցում հայտարարեց Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի պատվիրակության ղեկավար **Քերին Ուոլդսեթը**:

Եվրոխորհրդարանի դիտորդական առաքելությունը ներկայացնող **Միլան Յաբրնոխն** էլ նշեց, թե քվեարկության օրը նշանակալի դժվարություններ չեն նկատվել, թեեւ ընտրությունները անցել են խաղաղական բանավեճերի եւ մրցակցության պակասով: ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ դիտորդական առաքելությունը Հայաստանում ներկայացնող **Հայդի Թագլիավինին** թեկնածուների՝ խոստանավոր իրականացնելու հնարավորությունների ու համեմատաբար հավասարակշիռ լուսաբանման հետ մեկտեղ նշեց պետություն-իշխող կուսակցություն գործողությունների տարանջատման անհստակության առկայությունը եւ որոշ տեղամասերում էլ ընտրողներին վախեցնելու կամ սպառնալու դեպքերը:

Ու մինչ լրագրողներին հնարավորություն կտրվեր հարցեր ուղղելու ներկաներին, մեջբերենք դեպի բանախոսները՝ ասուլիսի սահի կենտրոնում հայտնվեց մի աղջիկ ու սկսեց ինչ-որ հայտարարություն ընթերցել: Իրականացման մեջ առանց այդ էլ ցածր ընթերցող աղջկա ձայնը լսել հնարավոր չէր, մինչդեռ նրա համախոհներից մեկ-երկուսը բավականին լսելի բղավում էին, թե դիտորդները լեգիտիմացնում են իշխանություններին՝ հաշվի չառնելով խախտումները: Աղջկան հեռացնելու փորձերի կանխումից հետո «Բեկում. ժողովրդավարության աջակցության կենտրոն» ՀԿ-ի նախագահ ներկայացող մի երիտասարդ պարզաբանեց, որ հայտարարությունն ընթերցող աղջիկը՝ «ԹԻ Հայաստան» հակակոռուպցիոն ՀԿ-ն ներկայացնող Լենա Նազարյանը մատուցում է «այլընտրանքային» հայտարարություն դիտորդների խոսքին:

Ու մինչ Լենան ընթերցում էր, միջազգային դիտորդական առաքելությունների ղեկավարները հեռացան դահլիճից, ինչն ուղեկցվեց բողոքի ձայնարկություններով: Քիչ անց պարզաբանվեց, որ դիտորդները կվերադառնան, երբ իրավիճակը հանդարտվի: Իսկապես վերադարձան, մոտ կես ժամ անց ու ընդգծեցին, որ խոսքի ազատությունը թեեւ ազատություն է տալիս արտահայտվելու, բայց պետք է իրականացվի փոխադարձ հարգանքի հիման վրա:

ԵԽԽՎ պատվիրակության ղեկավարը նկատեց, որ ողջ տեղի ունեցածը հայերեն էր, եւ իրենք չհասկացան: ԺՀՄԻԳ ներկայացուցիչն էլ ավելացրեց, որ հասկանալի չէր, թե ինչն էին դատապարտում երիտասարդները, երբ միջազգային դիտորդների հայտարարությունը՝ նախնական հանգամանքների եւ եզրակացությունների վերաբերյալ, դեռեւս չէր հրապարակվել: Տիկին Թագլիավինին, այդուհանդերձ, նշեց, որ ԺՀՄԻԳ երկարաժամկետ դիտորդները Հայաստանում կլինեն եւս 10 օր, եւ թերեւս ժամանակ կլինի անդրադառնալու շատ այլ հարցերի եւս, այդ թվում՝ երիտասարդ ակտիվիստների հայտարարությանը, թեեւ արդեն իսկ արձանագրվել են որոշ խախտումներ. խմբակային քվեարկություններ, կրկնակի քվեարկություններ, լցոնման դեպքեր...

Ընտրախախտումներ ներկայացնող ինչ-որ տեսանյութեր տեսնելու-չտեսնելու առնչությամբ Եվրոխորհրդարանի պատվիրակությունը ներկայացնող **Միլան Յաբրնոխը** բավականին հանգիստ արձագանքեց. «Հարցնում եք՝ տեսե՞լ եմ նման տեսանյութեր, ասում եմ՝ ոչ, չեմ տեսել»:

Այս ամենով հանդերձ՝ ասուլիսի ավարտին հրապարակված, ԵԱՀԿ ԺՀՄԻԳ-ի, ԵԽԽՎ եւ Եվրոխորհրդարանի դիտորդական առաքելությունների համատեղ հայտարարության համաձայն՝ «Հայաստանի նախագահի ընտրություններն ընդհանուր առմամբ լավ էին կազմակերպված եւ բնութագրվել են հիմնարար ազատությունների, երաշխավորված հանրահավաքների ու խոսքի ազատության հարգանքի դրսեւորմամբ»: «Միաժամանակ, հանրային կառավարման անկողմնակալության բացակայությունը, ինչպես նաեւ վարչական ռեսուրսի չարաշահումը հանգեցրին պետության եւ իշխող կուսակցության գործողությունների ոչ հստակ տարանջատմանը»:

Պատահածը թերեւս մտորելու տեղիք է տալիս. ժողովրդավարությունը ասուլիս ընդհատելն ու մեղադրանքներ հնչեցնելն է՝ բղավոցներով ընտրախախտումների մասին, թե՞... Այս թե-ն դեռ մենք պիտի սովորենք, նկատի ունեմ՝ հայերս:

Վ. ՊՈՂՈՍՅԱՆ

58/36 նշանակում է մրցակցություն

Միջազգային դիտորդների «ընտրանքայինի» ու մի քանի ՀԿ-ների «այլընտրանքայինի» տարբերությունը

Հայ դասը երաշխիքներ է պահանջում Սոֆիակ տնից

Ամերիկայի Հայ ազգային կոմիտեի (Հայ դատի) վաշինգտոնյան գրասենյակից ստացված հաղորդագրությունը տեղեկացնում է, որ ԱՀԱԿ-ի (ANCA) գործադիր տնօրեն Արամ Համբարյանը Սոֆիակ տան ավագ խորհրդատու Վալերի Ժարեային ուղղված պաշտոնական նամակում հետաքրքրվել է, թե ինչ նախազգուշական միջոցներ է վարչակազմը ձեռնարկել պաշտպանելու համար «We the people» (Մենք ժողովուրդը) օնլայն խնդրագրերի ժողովրդականություն վայելող համակարգը օտար նենգափոխություններից: Նա հայ համայնքի մտահոգությունն է հայտնել հատկապես այն խնդրագրերի վերաբերյալ, որոնք շոշափում են հայկական հարցեր: Դրանց թվում են Ադրբեջանի բռնատեր Իլհամ Ալիեւի ուղերձը պարունակող անհիմն, ստահող, բայց լավ ստահող, ֆինանսավորված ստորագրահավաք ենթադրող հանրագիրը, որտեղ նենգափոխված է իրականությունը հայ-ադրբեջանական հակամարտության մասին, եւ «Հեյդար Ալիեւ հիմնադրամի» (Հ. Ալիեւի կնոջ՝ բազմամիլիարդատեր Մեհրիբան Ալիեւայի գլխավորությամբ) շրջանառության մեջ դրած «Ուշադրություն դարձրեք Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությանը: Ադրբեջանի 20 տոկոսը օկուպացված է Հայաստանի զինվորականության կողմից» հանրագիրը, որոնք ստորագրողների (ի տարբերություն մյուս խնդրագրերի ստորագրողների) աշխարհագրական կոնկրետ տվյալները չկան:

Հետաքրքրական է, որ Ադրբեջանի կառավարության օնլայնային մեթենայությունների մասին հայտնի դարձավ վերջերս ադրբեջանական «Ազադլիգ» թերթի միջոցով, որտեղ տպագրված նյութերը մատնանշում էին, թե ինչպես են կառավարության աշխատողներին ստիպում «սիրել» նախագահ Ալիեւին եւ նրա «ֆեյսբուքին»՝ այս տարվա նախագահական ընտրությունների նախօրեին:

Հայ դատի աշխատողները հետեւողականորեն կաղ պահպանելով Կոնգրեսի եւ կառավարական այլ հաստատությունների հետ, տեղյակ են պահում դրանց ներկայացուցիչներին ադրբեջանական սպառնալիքների եւ նենգափոխումների մասին եւ տրամադրում իրական փաստեր եւ վավերագրեր, եզրակացնում է վաշինգտոնյան գրասենյակից ստացված հաղորդագրությունը:

Հ. Ծ.

ՀԵՏԸՆՏՐԱԿԱՆ

Երկու հաղթանակ՝ Սերժի ու Ռաֆֆու

1-ին էջից

Ռաֆֆի Հովհաննիսյանը 539 674 ձայն է ստացել՝ հաղթելով Գյումրիում եւ մի շարք քաղաքներում: Սերժ Սարգսյանը ստացել է 861 378 ձայն: Մոտ 60 հազար քվեաթերթիկ անվավեր է եղել՝ դրանց մեծ մասը հավանաբար քվեաթերթիկը փչացնելով ընտրությունները բոյկոտողների բաժինն է (ասենք՝ ՀՅԴ-ի եւ այլ ուժերի):

Սակայն Ռ. Հովհաննիսյանի կողմնակիցները համաձայն չեն պաշտոնական տվյալներին եւ ասում են, որ իրենց թեկնածուն հաղթել է, իսկ ընտրությունների արդյունքները կեղծվել են, ինչն, ի դեպ, սովորույթ է դարձել Հայաստանում: Ընտրությունների գիշերվա առաջին ասուլիսում իր հաղթանակի մասին էր խոսում նաեւ Ռ. Հովհաննիսյանը: Մինչդեռ Սերժ Սարգսյանը խոսում էր Հայաստանը բաժան-բաժան չանելու, միավորման ու հանդուրժողականության ճանապարհով գնալու մասին:

Ու հիմա Ռաֆֆին, փաստորեն, պետք է որոշի, թե ինչպես է պահում իրեն հետընտրական փուլում: Շատ տարբերակներ նա չունի՝ կամ պետք է ընդունի ընտրությունների արդյունքները եւ շնորհավորի ԿԸՀ-ի տվյալներով հաղթած Սերժ Սարգսյանին, կամ հայտարարի, որ չի ընդունում արդյունքները եւ շուրջօրյա հանրահավաքներ սկսի, ինչպես ժամանակին Տեր-Պետրոսյանը, որին, ի դեպ, ոչ մի տեղ չտարավ այդ գործելակերպը: Իսկ ներկա դեպքում, երբ Ռաֆֆու կողմնակիցներն իրականում այնքան սվար չեն, համենայն դեպս՝ իր ստացած ձայների թվի չափ չեն, քանի որ իր ձայները ստացել է ընդդիմադիր մյուս ուժերի համակիր ընտրազանգվածից, անհասկանալի է, թե ի՞նչ արդյունքի կբերի հանրահավաքների գործելակերպը: Թե այս բոլորում որքա՞ն բան է պայմանավորված արտաքին ազդակներով, դեռեւս հայտնի չէ, սակայն որ դրանք տեղ ունեն Հայաստանում՝ հազիվ թե որեւէ մեկը կասկածի: Համենայն դեպս՝ երեկվա բացօթյա հանրահավաք-ասուլիսից երեւաց, որ Ռ. Հովհաննիսյանն այնքան էլ չգիտե իր անելիքը, միայն խոսում է ժողովրդի քվեն պաշտպանելու պատրաստակամությունից՝ «ինչպեսի» մասին դեռ չնշելով կամ չիմանալով: Հավանաբար Ռ. Հովհաննիսյանը, հիշելով խորհրդարանական ընտրություններում իր ղեկավարած ուժի նվազ քվեները, ինքն էլ չէր սպասում այդպիսի բարձր տոկոսի, տարբեր հարցումներն էլ նրան 25 տոկոսից ավելի չէին տալիս: Հիմա կարեւոր է, որ նրա գլուխը չթռցվի էյֆորիայից, ու նա կարողանա ճիշտ որոշում կայացնել:

Փաստորեն՝ Ռ. Հովհաննիսյանի հետընտրական պահվածքին սպասում էին եւ ընդդիմադիրները, որպեսզի որոշեն՝ իրենք ինչպե՞ս պահեն իրենց՝ միանան Ռաֆֆուն, թե՞ անտարբեր հետեւեն կատարվողին, ե՛ւ իշխանական շրջանակները, որոնք այդ որոշումից հետո նոր իրենց գործելակերպը կընտրեն՝ կոշտ հակազդեցությա՞ն, թե՞ ընդհակառակը, մեղմի տալու: Ռաֆֆու որոշումը կարող է մի շարք խնդիրներ լուծել՝ նախ ամրապնդել ընդդիմադիր առաջնորդի դերը, որն ակամա նրան բաժին հասավ այս նախագահական ընտրությունների ժամանակ, բացի դրանից՝ եթե Սերժ Սարգսյանը որոշի նկատի առնել Ռաֆֆու քվեները ու նրան առաջարկել կառավարության մեջ դերակատարում, այդ դերակատարման չափը եւս կախված կլինի նրա պահվածքից:

Ռաֆֆին ստացավ այն ձայները, որոնք ի վերջո մեծավ մասամբ ոչ թե նրանն էին, այլ՝ քաղաքական առաջադրում չարած ՀԱԿ-ինը, ԲՀԿ-ինը, ՀՅԴ-ինը, ընդհանրապես՝ ընդդիմությանը: Եվ, իհարկե, ինչ-որ մաս ստացավ անձամբ՝ նախընտրական ակտիվ քարոզարշավի ընթացքում: Սակայն ընդդիմադիր ընտրազանգվածը, ինչպես որ կարծ ժամանակում ստիպված էր կողմնորոշվել եւ ընտրել նրան, նույն արագությամբ կարող է հիասթափվել, եթե նա շուրջօրյա հանրահավաքներ սկսի ու այդպես էլ հստակ չկարողանա քայլեր առաջարկել: Արդեն այսօր պարզ կլինի, թե քանի մարդ է համաձայն մասնակցել նրա հանրահավաքներին: Իհարկե, չենք ժխտում, որ մարդիկ դժգոհ են իրենց կյանքից եւ կուզենային փոխել իրականությունը, սակայն նրանք շատ արագ կհասկանան՝ արդյոք դա կարո՞ղ են անել Ռաֆֆու հետ: Դե իսկ նախապես Ազատության հրապարակում հանրահավաք հրավիրելն ու հետո դա ասուլիսի վերափոխելը արդեն իսկ նշանակում է, որ Ռ. Հովհաննիսյանը դեռ չի կողմնորոշվում, հասկանալով, որ հանրահավաքի արդեն միայն իր համակիրները կարող են գալ, իսկ նրանք շատ չեն՝ ուղիղ այնքան, որքան գալիս էին նրա հացադուլի ժամանակ, գումարած քարոզարշավի արդյունքում ավելացած որոշ նոր շտաբներ:

Դե իսկ մենք չենք ասում, որ իշխանական մեքենան 100-տոկոսանոց մաքուր ընտրություն է արել. ով էլ ունենա վարչական ռեսուրս այս երկրում, ցավով ենք ասում, հաստատ օգտագործելու է. մենք ասում ենք՝ համեմատական լավ ընտրություններ են եղել, իսկ թե իրոք, Ռաֆֆու ձայները պակասել են, լցոնումներ են եղել, թող նրա կողմնակիցները կարողանան դա փաստերով ապացուցել:

Փաստն այն է, որ ե՛ւ եվրոպացի, ե՛ւ ԱՊՀ դիտորդները երեկ խոսել են լավ կազմակերպված, սահուն անցած եւ լեգիտիմ ընտրությունների մասին, ու անգամ խոշընդոտ չեն համարել Հայրիկյանի դեմ կատարված մահափորձը, ինքը՝ Ս. Սարգսյանը իրեն թույլ չի տալիս ընդդիմադիրների հասցեին կոշտ արտահայտություններ: Մանավանդ՝ նախագահ Սարգսյանի փափուկության մասին հենց Ռ. Հովհաննիսյանն էր նշել, այնպես որ նախագահ Սարգսյանը կարող է չկրկնել նախորդ ընտրություններից հետոյի անդուր հակամարտության իրավիճակը, քանի որ նրա ձեռքերը լիովին ազատ են այլ գործելակերպ ընտրելու, որի մեջ կարող է լինել եւ ընդդիմության ու նրա նոր լիդերին սիրաշահելու տարբերակ, եւ օլիգարխիային իր տեղը ցույց տալու կամք, եւ իրական փոփոխությունների նախաձեռնում: Քանի որ ընտրողների տված այս անգամվա քվեն Ս. Սարգսյանին հենց այն ավանսն է, որի շարժառիթը գիտակցվում է շատերի կողմից. այժմ Սերժ Սարգսյանը առավել վստահ է զգում իրեն եւ կարող է ձերբազատվել բոլոր նրանցից, ովքեր նրա նախագահության բնութագրին խառնում են մթին գույներ:

Ստված ազատի Հայաստանը հետընտրական ցնցումներից:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԻԲ Ատարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 0010, Հանրապետութեան 47
e-mail: azg@azg.am, azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ հեռ. 060 271117
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ հեռ. 060 271113
Հաշվապահութիւն (գովազդ) հեռ. 582960
060 271112
Լրագրողների սենեակ հեռ. 060 271118
Համակարգչ. ծառայութիւն հեռ. 060 271115
Շուրջօրեայ լրահաւաք ծառայութիւն
հեռ 060 271114, 010 529353
Համակարգչային շարուածքը՝ «Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսութեամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի:
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում:

ԱԶԳ

Մեկնաբան

Ի՞նչը փոխվեց այս ընտրություններում, ինչը մնաց անփոփոխ

Ինչո՞վ առանձնացան եւ կհիշվեն 2013-ի նախագահական ընտրությունները Հայաստանում: Հիմա, երբ հայտնի են ընտրությունների արդյունքները, կարելի է խոսել այդ ամենի մասին:

Հիմնական արդյունքն այն էր, որ այս ընտրություններն իսկապես մրցակցային էին, հակառակ ՀԱԿ-ի եւ ՀՀՇ-ի «կարկառուն» դեմքերի այն տեսակետին, թե դրանք մրցակցային չեն՝ որպես ենթատեքստ ունենալով այն միտքը, որ եթե դրան չի մասնակցում Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, ուրեմն այդ ընտրությունները մրցակցային չեն կարող լինել: Ի դեպ, հիմա գոնե ակնհայտ է նաեւ այն, որ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի կարգություններ հրահրելու ու սադրելու գծով է Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն անգերազանցելի: Ի դեպ, թեեւ հայտնի չէ, թե ինչպես կփոխի իր վերաբերմունքը Ռաֆֆի Հովհաննիսյանը ապագայում, առավել եւս, որ մոտեցումների կտրուկ փոփոխությունները նրա մոտ հաճախ են լինում, բայց անհավանական է, որ նա գնա նույն՝ երկիրն ապակայունացնող քայլերին: Սա էլ 2008-ի ընտրություններից տարբերվող մյուս կարեւոր առանձնահատկությունն է:

Ռաֆֆի Հովհաննիսյանի ստացած ձայները փոխում են նաեւ քաղաքական դաշտի պատկերը: ՀԱԿ-ն ու ՀՀՇ-ն վերջնականապես մղվում են դեպի լուսանցք, իսկ «Ժառանգությունն» ավելի լիարժեք իրավունք է ունենում հանդես գալու որպես իրական ընդդիմություն, թեեւ հարկ է ընդգծել, որ Ռաֆֆի Հովհաննիսյանին տրված ձայները պայմանավորված են նրա անձով, այլ ոչ թե կուսակցությամբ: Հիշեցնենք, որ նրա ղեկավարած կուսակցությունը խորհրդարանական ընտրությունների ժամանակ դժվարությամբ հաղթահարեց 5 տոկոսի արգելքը, այն էլ «Ազատ դեմոկրատների» հետ համատեղ հանդես գալուց հետո:

Մյուս կողմից էլ դժվար է ասել, թե ով 2-րդ տեղը կգրավեր, եթե ընտրություններին մասնակցեին ԲՀԿ-ն եւ Գագիկ Ծառուկյանը՝ ընտրակաշառքի իրենց այլազան ռեսուրսներով: Ավելի ճիշտ, առավել հավանական է, որ այդ դեպքում Ռաֆֆի Հովհաննիսյանը 2-րդը չէր լինի, քանի որ իշխող Հանրապետականը՝ իր վարչական ռեսուրսով եւ «այլընտրանք» ԲՀԿ-ն՝ իր ֆինանսական ռեսուրսներով հնարավորություն չէին տա նրան 2-րդ եւ առավել եւս 1-ին տեղը զբաղեցնելու: Այսինքն, Ռաֆֆի Հովհաննիսյանի 2-րդ տեղը, այնուամենայնիվ, կայուն չէ, եւ ԲՀԿ-ի ազդեցությունը չի անհետացել:

Վերադառնալով ընտրությունների մրցակցային լինելուն, նշենք, որ դրա վկայությունն է նաեւ այն, որ մի շարք բնակավայրերում հաղթել է երկրորդ տեղը գրաված Ռաֆֆի Հովհաննիսյանը: Դա նաեւ խոսում է այն մասին, որ այս ընտրություններն իսկապես դրականորեն առանձնացել են նախորդներից, քանի որ ընդդիմության թեկնածուի հաղթանակի դեպքում տվյալ ընտրատեղամասերի կամ ընտրատարածքների հանձնաժողովների նախագահները նախկինում անպայման «մի բան կանեին», որ այդպես չլիներ: Ինչն, իհարկե, չի նշանակում, որ այլեւս ունենք իդեալական ընտրություններ: Մեր ընտրություններն իդեալականին մոտ կլինեն միայն այն դեպքում, երբ մեր հավաքական իրավագիտակցության մակարդակը լինի այդպիսին:

Միեւնույն ժամանակ, այս ընտրություններում եւս չկարողացանք զերծ մնալ ընտրողներին սեւ ու սպիտակի, լավ ու վատի բաժանելու տիպ երեւույթից: Ասենք՝ Ռաֆֆի Հովհաննիսյանին ընտրողները լավն են ու սպիտակ, իսկ Սերժ Սարգսյանին ընտրողները՝ վատը եւ սեւ, առաջինները «թասիբով» են, երկրորդները՝ «անթասիբ»: Ժամանակն է, որ պիտակավորման այս գավառական մոտեցումը վերանա եւ յուրաքանչյուրը հարգի դիմացինի ընտրությունը: Ժամանակն է գիտակցելու, որ եթե ընտրում ես այս կամ այն թեկնածուին, ամենեւին էլ չի նշանակում, որ նրա թիմից կամ կուսակցությունից ես կամ նեղ անձնական շահ ունես: Ընտրությունները, հատկապես երկրի նախագահի ընտրությունները, որն ի պատշաճ նաեւ զինված ուժերի գերագույն գլխավոր հրամանատարն է, կատարվում են առաջադրված թեկնածուներից, երկրի ղեկավար լինելու նրանց հնարավորությունները հաշվի առնելով: Մարդկանց հետ ձեռքսեղմումները կամ «եկել ես, որ ինչ անես» տիպի արտահայտությունները տվյալ դեպքում ընդհանրապես որպես գործոն չի կարելի դիտարկել:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՀԵՏԲԵՏՐԱԿԱՆ

Շնորհավորում են նախագահին

ՀՀ վերընտրված նախագահ Սերժ Սարգսյանին երեկ շնորհավորական ուղերձներ են հղել ԼՂՀ նախագահ Բակո Սահակյանը, Սոցիալ-դեմոկրատ հնչակյան կուսակցության Հայաստանի վարչությունը եւ Ռամկավար ազատական կուսակցության Ամերիկայի ու Կանադայի շրջանային վարչությունը:

ԼՂՀ նախագահի ուղերձում գրված է. «Ի սրտ շնորհավորում եմ Ձեզ Հայաստանի Հանրապետության նախագահի ընտրություններում տարած համոզիչ հաղթանակի կապակցությամբ»:

Ռամկավար ազատական կուսակցության Ամերիկայի ու Կանադայի շրջանային վարչության շնորհավորագրում ասվում է. «Ի սրտե շնորհավորում ենք տպավորիչ արդյունքներով Ձեր վերընտրվելը: Հայրենի հողի եւ Արցախի պաշտպանության արի փորձառությունը եւ Ձեր վարչագիտական հարուստ վաստակը մեր հայրենաբնակ ժողովրդին պետք է պարգեւեն արդիական երկիր ու զարգացող տնտեսություն՝ կանխելու համար բնակչության արտահոսքը»:

Իսկ Սոցիալ-դեմոկրատ հնչակյան կուսակցության Հայաստանի վարչության շնորհավորագրում ասված է. «Հարգելի պարոն նախագահ, սրանց շնորհավորում ենք Ձեզ: Մենք պատրաստ ենք աջակից լինել Ձեզ տնտեսական մենաշնորհների դեմ պայքարի, մրցակցության ու սոցիալական արդարության հաստատման Ձեր պայքարում»:

«Ազգ»-ականների ընտրությունը

Ինչպես նախորդ ընտրություններին, փետրվարի 18-ին «**Ազգ**» օրաթերթի խմբագրությունում էլ կատարեցինք ներքին քվեարկություն՝ պարզելու, թե մեր աշխատակիցները որ թեկնածուներին են նախապատվություն տալիս: Արդյունքները հետաքրքրական էին: Պարզվեց, որ խմբագրության վեց աշխատակիցներ գոհ են ներկա իշխանությունների վարած քաղաքականությունից եւ հաջորդ հինգ տարիներին պետության ղեկավարի պաշտոնում կրկին ցանկանում են տեսնել Սերժ Սարգսյանին: Չորսը կողմ էին Սարգսյանի գլխավոր մրցակից Ռաֆֆի Հովհաննիսյանին: «**Ազգ**»-ում մեկական համակիր ունեին նաեւ Պարույր Հայրիկյանն ու Արման Մելիքյանը:

Հետաքրքրական է, որ խմբագրությունից 11 հոգի կամ չէին ցանկացել գնալ ընտրությունների, կամ էլ գնացել էին ընտրատեղամաս եւ դեմ էին քվեարկել բոլորին՝ քվեաթերթիկը դարձնելով անվավեր:

Վստահաբար, այս զանգվածին կարելի է անվանել ոչ թե չկողմնորոշված, այլ մարդիկ, ովքեր հիասթափված են ամեն ինչից, չեն համակրում որեւէ թեկնածուի կամ ուժի եւ որեւէ ակնկալիք չունեն:

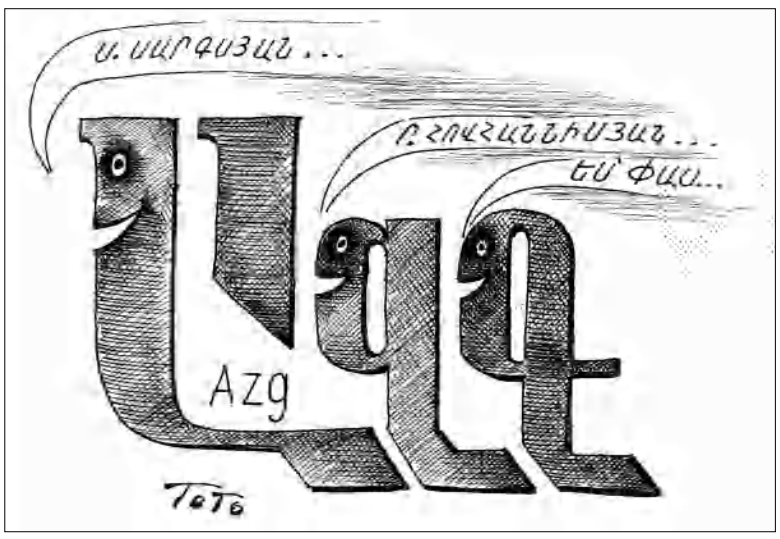

Ընտրության արդյունքների ամփոփումից հետո պարզվեց, որ նման զանգված առկա է ոչ միայն «**Ազգ**»-ի խմբագրությունում, այլեւ հանրապետությունում: ԿԸՀ հրապարակած տվյալների համաձայն՝ անվավեր քվեաթերթիկների թիվը 50.988 է: Սերժ Սարգսյանից եւ Ռաֆֆի Հովհաննիսյանից բացի՝ մյուս 5 թեկնածուների ձայները զիջում են անվավեր քվեաթերթիկներին:

Հ. Հ.

Մեկ օր ժամանակ՝ կազմակերպելու իշխանության փոխանցումը

1-ին էջից

«Ես երեկ կոչ արեցի, որ նա դառնա առաջին նախագահը, լինի ողնաշարով՝ ընդունի ժողովրդի հաղթանակը: Ցավոք, մինչեւ հիմա նա դա չկարողացավ անել: Ուշ չէ, վաղը ժամը 5-ին այստեղ հանդիպում ենք համազգային հանրահավաքի, եւ մինչ այդ ես առաջարկում եմ Սերժ Սարգսյանին հրապարակային կամ մասնավոր հանդիպում ինձ հետ եւ կազմակերպել իշխանության փոխանցումը ՀՀ ժողովրդին», ասաց Ռաֆֆին՝ հավելելով, որ ինքն ուզում է սեղմել Սարգսյանի ձեռքը եւ ընդունել նրա շնորհավորանքը:

Հովհաննիսյանի խոսքերով՝ եթե իր պահանջը Սարգսյանն ընդունի, ապա ժողովրդի անունից ներում կստանա, հակառակ պարագայում՝ նա պատասխան կտա: Ռաֆֆիի խոսքերով՝ պատասխան պետք է տան նաեւ «Ժառանգության» դավաճանները: Պատասխան տվողներ կան նաեւ ՀԱԿ-ից, ՀՀԿ-ից, ՀՅԴ-ից:

«Ամենքն էլ պատասխան են տալու: Այլեւս ոչ մի հացադուլ, ցավ, տանջանք: 20 տարվա մեջ առաջին անգամ ժողովուրդը միասին հաղթել է վերջապես: Մենք պիտի գանք ու մասնակցենք հանրային կառավարման գործին: Կլինեն այնտեղ «Ժառանգության», «Բարգավաճի», ՀԱԿ-ի, Դաշնակցության, Հանրապետականի եւ մեծ մասամբ ոչ կուսակցական անձանց անուններ», ասաց Հովհաննիսյանը: Երբ նրան հիշեցրին, որ գոյություն ունի նաեւ «Օրինաց երկիր» անունով կուսակցություն եւ խորհրդարանական ուժ, Ռաֆֆին ասաց. «Օրինացից» էլ, հատկապես նախկին անդամների մեջ բանիմաց մարդիկ կլինեն:

«Ես թագավոր չեմ, եւ չսպասեք, որ ես ձեզ թագավորելու եմ: Ցկան թագ ու գահ հասկացություններ, գոյություն ունի Սահմանադրություն, եւ նա է մեզ բոլորիս կառավարելու»:

Անդրադառնալով 2008-ի նախագահական ընտրություններից հետո տեղի ունեցած ողբերգական իրադարձություններին՝ Ռաֆֆին ասաց, որ մարտի 1-ի համար մեղավորները պատասխան են տալու, մասնավորապես հարցաքննվելու են երեք նախագահներն, ու անզավակ մնացած ծնողները նոր իշխանության միջոցով եւ ճշմարտության բացահայտմամբ պետք է հատուցում ստանան:

Ռաֆֆիի հանրահավաք-ասուլիսից երկու ժամ առաջ միջազգային դիտորդներն ընտրությունների վերաբերյալ իրենց կարծիքն էին հայտնել: «Դիտորդներն ինչ ուզում են, թող գրեն: Դիտորդները շատ լավ գիտեն իրականությունը: Նրանք դեռ վերջնական եզրակացությունը չեն տվել: Իրենց որոշելիքը չէ, թե Հայաստանը ի՞նչ տեսակի ընտրություն պետք է ունենա: Դա մեր որոշելիքն է, եւ մենք որոշեցինք փետրվարի 18-ին: Թող գնան Ստրասբուրգ կամ որտեղ աղրում են, հայ ժողովուրդն իր ընտրությունն արել է: Ես թիվ չեմ խփում, այդ թիվը ժողովուրդն է խփել»:

Ընտրություններից հետո ողջ գիշերվա ընթացքում Հովհաննիսյանի տան դիմաց ոստիկաններ են հերթապահել: Ռաֆֆիի խոսքերով՝ ինքը եկել է հանրահավաքի առանց թիկնապահի կամ ոստիկանների ուղեկցության, սակայն հաշվի առնելով ստեղծված իրավիճակը, ինքն անհանգստանում է ընտանիքի անվտանգության համար: «Իմ նկատմամբ սպառնալիք որպես այդպիսին չկար, սակայն ընտանիքիս անվտանգության ապահովման անհրաժեշտություն կար, եւ ես ընդունեցի պետության կողմից ընձեռված այդ հնարավորությունը: Եթե վաղն առավոտյան ոստիկանապետն ասի, որ նման միջոցառումներն անհրաժեշտ չեն, ապա այդ շատ նվիրված ծառայող ոստիկաններն իրենց իրական գործին կվերադառնան: Ինձ պետք չէ որեւէ անվտանգություն, բայց թույլ տվեք ասել՝ որպես ամուսին եւ հայր մտահոգվում եմ իմ ընտանիքի անվտանգությամբ», հայտարարեց Հովհաննիսյանը:

Թեպետ հավաքված հանրությունը պահանջում էր ասուլիսից հետո նստացույց սկսել, սակայն Հովհաննիսյանը հորդորեց բոլորին՝ պահպանել կարգն ու տուն վերադառնալ: Այսօր ժամը 5-ին նա կտա բոլոր հարցերի պատասխանն ու կհստակեցնի, թե ինչ է պատրաստվում անել, եթե Սերժ Սարգսյանն իր առաջարկությունը չընդունի եւ իշխանության փոխանցում տեղի չունենա:

«20 փետրվարի, 1988».

1-ին էջից

* * *

1988 թվականի փետրվարից դեռ շատ առաջ ես գրել եմ օրագրում. «Ինձ վիճակվել է տեսնել մեծ գետերի շատ ակունքներ: Սելիգեր լճի մոտ տեսել եմ մի աղբյուր, որում, ինչպես կենդանի բջջի մեջ, դրված է Վոլգայի գենետիկ կոդը: Ցատկել եմ թելանման այն առվակի վրայով, որն ասիճանաբար թափ ու լայնք էր հավաքում՝ դառնալու համար հզոր Դնեպր: Եվ ամեն անգամ միտք եմ արել յուրաքանչյուր Շարժման մի ինչ-որ ասվածային նախանշանակության վրա...»: Եվ ահա, թերթելով իմ այն ժամանակների գրառումները, հիշում եմ, թե ինչպես այդ ամենը եղավ, ինչպես այդ ամենը սկսվեց: Հիշում եմ անվերջանալի պայքարի բուն տարեգրությունը, որ մենք անվանեցինք Շարժում: Հին մտածողներն ասում էին, թե Շարժումը կյանք է: Ամեն ինչ ածանցված է Շարժումից: Նույնիսկ ինքը՝ Ժամանակը ոչ միայն փիլիսոփայական կատեգորիա է, այլեւ շարժում, որն ունի ընդամենը մեկ չափում՝ անցյալից ապագա: Ազատության համար պայքարը նույնպես շարժում է: Այստեղից էլ՝ Ղարաբաղյան շարժում, որն սկսվել էր 1988 թվականի փետրվարից շատ ավելի շուտ: Գուցե սկսվել էր այն օրը, երբ ադրբեջանական վանդալները Դաշքեսանի շրջանի Բանանց գյուղում բուլդոզերով գետնին հավասարեցրին Մեծ հայրենականում զոհված իրենց համերկրացի հայ զինվորների հուշարձանը: Իսկ գուցե, երբ կացնով (դարձյալ կացնով) գլխին հարվածելով, հենց հերկված դաշտի ակոսում սպանեցին ութսունամյա վար անողին, եւ մարդասպանը մնաց անպատիժ: Իսկ գուցե այն օրը, երբ Կարադաղլու գյուղի ադրբեջանցի «ուսուցիչն» ու իր հանցակիցները ութ տարեկան հայ տղայի գլխին մեխեր խփեցին եւ հանեցին աչքերը: Գուցեեւ այն ժամանակ, երբ աղդամցի վեց հրեշներ բռնաբարեցին տասնվեցամյա հայ աղջկան, իսկ մարմինը գցեցին Հայոց ցեղասպանության եւ պատերազմի զոհերի Ստեփանակերտի հուշահամալիրի Հավերժական կրակին... Ավաղ, չափից ավելի շատ էին Ղարաբաղյան շարժում սկսելու պատճառներն ու առիթները:

Եվ սակայն, ես կարծում եմ, որ սկիզբը դրեցին մշակույթի եւ արվեստի գործիչների նամակները՝ ուղղված երկրի հասարակայնությանը եւ ղեկավարությանը: Այն գրողների, բանաստեղծների, հրապարակախոսների հոդվածներն ու գրքերը, որոնք հարգանք հայտնելով բարձր հասցեատիրոջը, փորձում էին բացահայտել Լեռնային Ղարաբաղում եւ Նախիջեւանում, Բաքվում եւ Գարդմանիում, Գանձակում եւ Շահումյանի շրջանում հայերի նկատմամբ խտրականության էությունը: Այսօր, ժամանակի բարձունքից նայելով Շարժման խորքը, մեզանից ոմանք այդ նամակների հեղինակներին համարում են պարզամիտ մարդիկ: Ես խորհուրդ չէի տա շտապ եզրահանգումներ անել. խոսքն այնպիսի ժամանակների մասին է, երբ նույնիսկ նման նամակը ստորագրելը ոչ պակաս արիություն էր պահանջում, քան կրծքով հրակոնաս փակելը: Դեռեւս վաթսունականների կեսերին, Ալիեւ ավագի օրոք, որն այն ժամանակ ղեկավարում էր պետանվտանգության կոմիտեն, սկսվեցին աննախադեպ բռնաճնշումներ արցախյան մտավորականության դեմ:

Բագրատ Ուլուբաբյանի լեգենդար խումբը, որը մարզում հսկայական աշխատանք էր տանում, դեռեւս 1965 թվականին տասնյակ-հազարավոր արցախցիների ստորագրահավաք կազմակերպեց հայկական պատմական մարզը Հայաստանի ԽՍՀ-ին վերամիացնելու պահանջի տակ: Եվ տասներեք մարդուց կազմված ողջ խումբը ենթարկվեց բռնաճնշումների: Շատերին արտաքսեցին հարազատ օջախներից, այդպիսի չարագույժ գործողություններով միայն սրելով իրավիճակը եւ յուղ լցնելով Ղարաբաղյան շարժման ջահի վրա: Տարիներ անց, Միլլի մեջլիսի նիստերից մեկում, Նախիջեւանից պատգամավոր ընտրված Հեյդար Ալիեւը բացեիբաց խոստովանեց, թե իրեն խանգարել են կենսագործել Ղարաբաղում հայության վերացման եւ, ինչն արդեն արվել էր Նախիջեւանում, հայկական ինքնավար կազմավորման փաստացի լուծարման ծրագրերը:

Հանուն արդարության պետք է ասել, որ Ալիեւը զուր էր համեստություն անում. Արցախի համար իր մահաբեր մտադրությունների իրականացմանն ուղղված քայլերը բավական արդյունավետ էին: Սկսեց նրանից, որ Արցախի ղեկավար նշանակեց իր սնածու Բ. Կեւորկովին, որը մարզկոմի առաջին իսկ, այսպես ասած՝ գաղափարախոսական պլենումում, կատարելով իր շեֆի հրահանգը, ձեռնարկեց մտավորականության ջարդը: Բավական է հիշել «Սովետական Ղարաբաղ» թերթի սեփական թղթակից Յաշա Բաբայանի վտարումն Արցախից միայն նրա համար, որ գրչակիցների շրջապատում կարդացել էր Արամայիս Սահակյանի «գաղափարախոսական կրիմինալով» ներծծված բանաստեղծությունը, որում պոետը տարակուսանք էր հայտնում, թե մարդկությունը արդեն տեսել է լուսնի հակառակ կողմը, իսկ այ իրեն՝ բանաստեղծին չի հաջողվում ասվածաշնչյան լեռանը նայել հակառակ կողմից: Հազարավոր նամակներ մենք ուղարկեցինք աշխարհով մեկ: Այդ, ինչպես արտասահմանյան թերթերը գրեցին, «տխմարության» եւ «անհեթեթության» արձագանքն այնքան բուռն ու ներգործուն էր, որ Բաքվում վախեցան: Հայտնի դարձավ, որ այն երկրների խորհրդային դեսպանատները, որտեղ հայկական մեծ գաղութներ կային, տեղեկացրել էին ԽՍՀՄ արտգործնախարարությանը այդ տեսակի անհեթեթությունների վտանգավորության մասին, որոնք կարող են պատասխան շղթայական ռեակցիա առաջացնել:

1977 թվականին մեզ հայտնի դարձավ, որ Բաքվի կուսակցական առաջնորդն իր ուղիներով համառորեն առաջարկում է Արցախի մասին նյութ նախապատրաստել «Պրոբլեմի միրա ի սոցիալիզմա» ամսագրում տպագրելու համար: Այդ ամսագիրը մոլորակի կոմունիստական, բանվորական կուսակցությունների տեսական եւ տեղեկատվական հրատարակությունն էր, որ լույս էր տեսնում 32 լեզուներով, 145 երկրներում, ԽՄԿԿ-ի փողերով: Ալիեւը լավ էր հաշվարկել. բավական է այնտեղ տպագրվեր իրեն անհրաժեշտ նյութը «Ղարաբաղի տեղի» մասին, որպեսզի հասարակական կարծիքում երկար ժամանակով ամրագրվեր ինքնավար մարզի Ադրբեջանի կազմում ընդգրկվելու «տրամաբանությունը»: Գլխավորն այն էր, գտնում էր Ալիեւը, որ նյութը նախապատրաստեին տարբեր երկրների անկախ լրագրողներ: Հարցազրույցը, իհարկե, կտա ոչ այլ ոք, քան հայ, հենց այդ նույն Կեւորկովը:

Շուտով ամսագրի վեցերորդ գրքույկում տպագրվեց արտասահմանյան ժուռնալիստներ Ս. Միտրի եւ Ա. Խաբի զրույցը կուսակցության Ղարաբաղի մարզկոմի առաջին քարտուղարի հետ: Այն հարցին, թե «Ինչո՞ւ է Լեռնային Ղարաբաղը գտնվում Ադրբեջանի կազմում եւ ոչ թե Հայաստանի, որից բաժանված է ընդամենը հողի մի բարակ շերտով, ըստ էության պատասխանեց Ալիեւը՝ Կեւորկովի շուրթերով. «Մարզը Հայաստանից բաժանված է բարձր սարերով: Ղարաբաղը ծաղկեց Ադրբեջանում, եւ միայն ազգայնամոլները կարող են ասել՝ թող ես վաս ապրեմ, բայց կապված լինեմ Հայաստանի հետ»: Եվ առանձնակի ընդգծեց պատվիրված նախադասությունը. «Լեռնային Ղարաբաղի հայ ժողովուրդը պետականություն ձեռք բերեց Ադրբեջանի կազմում եւ այդ ճակատագիրն ընտրեց կամովին»: Նյութում խցկված էին անհեթեթ օրինակներ, որոնք իբր հաստատում էին հայերի եւ ադրբեջանցիների եղբայրությունը: Եվ զրույցի վերնագիրը նույնպես մտածված էր այն ժամանակների ոգով՝ «Մենք տեսանք ազգերի եղբայրությունը»:

Հենց որ ամսագիրը մեր ձեռքն ընկավ, որոշվեց օրերեսիվ կերպով արձագանքել, ընդ որում՝ հնարավորինս բարձր: Գտանք ավանդական ձեւը. բաց նամակ Բրեժնեւին, որն արդեն զբաղեցրել էր ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահի աթոռը, մնալով, բնականաբար, ԽՄԿԿ Կենտկոմի գլխավոր քարտուղար: Բրեժնեւի անունը այն ժամանակ մի տեսակ մարմնավորում էր արդեն բուն ԽՍՀՄ տերությունը: Նամակի վրա աշխատում էինք Սերո Խանզադյանի տանը: Նամակի տեքստին կցված էր վերլուծական մեկնաբանություն:

Այստեղ ես պարզապես պարտավոր եմ մի անհրաժեշտ շեղում կատարել: Վերակառուցման թեժ պահին հաճախ էր վիճակվում կարդալ եւ լսել, թե ինչպես են ոմանք ժամանակի բարձրությունից հեգնում Չարենցին եւ Իսահակյանին, Շիրազին ու Կապուտիկյանին եւ շատ ուրիշների, թե՝ տեսեք-տեսեք, չափազանց մեծարական նամակներ կամ բանաստեղծություններ էին գրում նվիրված Ստալինին կամ այլ առաջնորդների: Մինչդեռ այդ դեպքերում նույնպես պոետները մտածում էին ավելի շուտ հայրենիքի եւ ոչ թե իրենց մասին: Ավագ սերունդը լավ գիտեր, որ ոչ միայն իրենցից յուրաքանչյուրի, այլեւ յուրաքանչյուր հանրապետության բախտն էր կախված մազից, եւ, հետեւաբար՝ յուրաքանչյուր ժողովրդի: Օրինակ, 1936 թվականի դեկտեմբերի 5-ին ընդունված նոր (Ստալինյան) սահմանադրության մեջ միանգամից բարձրացվեց մի քանի ինքնավար կազմավորումների կարգավիճակը: Ինքնավար մարզերը վերածվեցին ինքնավար հանրապետությունների, իսկ ինքնավար հանրապետությունները՝ միութենականների: Եվ դա արվեց մեկ մարդու՝ Ստալինի գրչի մեկ հարվածով: Այսինքն, թանաքի կաթիլից կախված էին ժողովուրդների ճակատագրեր: Բավական էր, ասենք, հայերը հոսանքին դեմ գնային, որպեսզի գրչի մեկ հարվածով Հայկական ԽՍՀ-ն վերածեին Հայկական ԻԽՍՀ-ի: Մոսկվայի պետհամալսարանի պրոֆեսոր Հրանտ Եղիսկոպոսովը այդ առիթով գրել է. «Ստալինը լավ էր հասկանում, որ Անդրկովկասի իր գծած քարտեզը Հայաստանը խոցելի է դարձնում ՌՍՖՍՀ-ի հետ սահմանի բացակայության պատճառով, ինչը նրա ձեռքը փաստորեն էր տալիս հայերին շանտաժելու եւ նրանց դեմ սադրանքներ կազմակերպելու համար»: Այնպես որ՝ մեր հանճարների ու պայծառ գլուխների վերամբարձ խոսքը ավելի շուտ ոչ այնքան վարվեցողության տուրք էր, որքան պարտադրված դիվանագիտություն: Ճիշտ է, երբ Սերո Խանզադյանի տանն աշխատում էինք նամակի վրա, ժամանակներն այլ էին: Հետեւաբար, վերաբերմունքի եւ դիմելաձեւի ոճն էլ ուրիշ էր: Եվ այդ մասին լավ գիտեր Սերո Խանզադյանը (եւ ոչ միայն նա. Սիլվա Կապուտիկյանը, Բագրատ Ուլուբաբյանը, Լեոնիդ Հուրունցը, Հրաչյա Հովհաննիսյանը, Ջոն Կիրակոսյանը եւ շատ ուրիշներ), որն առաջարկեց ինձ. «Եկ տորնենք այդ դեմագոգների քիթը: Բայց դրա համար դու պետք է գտնես համապատասխան մեջբերում հենց հատցեատիրոջից՝ Բրեժնեւից»: Մեզ պետք էր համարժեք պատասխան տալ Կեւորկովի փարիսեցիական նախադասությանը, թե միայն ազգայնամոլները կարող են ասել՝ թող վաս ապրեմ, բայց լինեմ Հայաստանի հետ:

Եվ ահա թե ինչ տեսք ուներ հաստվածն այն տեսքից, որի տակ իր ստորագրությունը դրեց հայ գրողռազմաճակատային, ԽՍՀՄ Գրողների միության վարչության անդամ, Հայաստանի պետական մրցանակի դափնեկիր, Հայաստանի Գերագույն խորհրդի պատգամավոր, հանրապետության Գրողների միության սկզբնական կուսակազմակերպության քարտուղար Սերո Խանզադյանը. «Իսկ չէ՞ որ այդ նախադասությունը կապ ունի ոչ թե պարզապես Հայաստանի, այլ առաջինը տպագրեց Բեյրութի ռամկավարների «Զարթօնք» թերթը: 1977 թվականի սեպտեմբերի միայն մեկ շաբաթվա ընթացքում նամակը տպագրվեց նաեւ այնտեղի դաշնակցական «Ազդակ», հնչակյան «Արարատ», համայնավարների «Կանչ» թերթերում: Եվ ապա շղթայական ռեակցիայով «Արցախի գտնվելու իսկական տեղի մասին հարցը» բարձրացվեց բոլոր հինգ աշխարհամասերում, որտեղ կային հայկական գաղութներ: Իսկ «Ամերիկայի ձայնի» հայկական բաժինը կես տարի շարունակ, համարյա թե ամեն օր հատուկ հաղորդումներ էր պատրաստում՝ մեկնաբանություններով եւ արձագանքներով: Արտասահմանյան երկրներից նամակներ էին գալիս ԽՄԿԿ Կենտկոմ, ԽՍՀՄ արտգործնախարարություն: Խնդրով զբաղվում էին ՊԱԿ-ում: Մոսկվան հանգիստ չէր տալիս Կարեն Դեմիրճյանին եւ գաղափարախոսության գծով Կենտկոմի քարտուղար Կառլեն Դալլաքյանին: Պետք է խոստովանել, որ նրանք երկուսն էլ իրենց արժանավայել էին պահում: Նամակի հանդեպ Դեմիրճյանի արձագանքի մասին մանրամասն պատմել եմ իմ «Դրախտ եւ դժոխք» գրքում:

Մեր այդ քայլը մեկ ավելորդ անգամ հաստատեց, որ նամակագրական ժանրը մարտական, ռազմավարական զենք է: Ցանր քարի տակով ջուր չի հոսում: Բաքվում երկար ժամանակով սպկվեցին: Նման յուրաքանչյուր ալիք հրում էր դեպի Ղարաբաղյան շարժման սկիզբը: Յոթանասունականների վերջին, ութսունականների սկզբին Երեւանում, գործնականում բոլոր հերթական կուսակցական ժողովներում կոմունիստները (այո, այո՛, հենց կոմունիստները) բարձրացնում էին Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի հարցը: Այդ ժամանակ արդեն տարբեր հիմնարկներում հայտնվել էին խերոխները, ինչը հնարավորություն էր տալիս հազարավոր օրինակներով թռուցիկներ տարածել:

Թռուցիկները մեծ մասամբ ռուսերեն էին: Դրանք թարգմանվում էին հայերեն միայն նրա համար, որ ուղարկվեին սփյուռք: Հեղինակները գրողներ էին, գիտնականներ, տնտեսագետներ, պատերազմի վետերաններ, սոցիոլոգներ, ի դեպ, ոչ միայն Հայաստանից, այլեւ Մոսկվայից, Լենինգրադից, Ռյազանից,

Ինչպես է դա եղել

Դոնի Ռոստովից եւ բազմաթիվ այլ քաղաքներից: Նյութերը ոչ միայն տեղեկատվական, այլեւ լուսավորչական բեռ էին կրում:

... Ամենատարածված բառը վերակառուցման շրջանում, բացի «հրապարակայնություն», «ժողովրդավարություն», «արագացում» բառերից, «բնապահպանությունն» էր: Ճիշտ է, ԽՄԿԿ Կենտկոմի ապրիլյան պլենումից դեռ շատ առաջ, որը 1985 թվականի ապրիլի 23-ին հռչակեց վերակառուցման սկիզբը, ԽՍՀՄ-ում բուռն կերպով ֆնարկում էին բնապահպանական խնդիրներ: Բայց այստեղ հայտնվեց շրջակա միջավայրի պահպանման պայքարի մեկ այլ տարր՝ ցույցերը: Խորհրդային Միությունում առաջին ցույցերը տեղի ունեցան Հայաստանում: Դրանք սկզբում անցկացվում էին կուսակցական հավաքներում դեռեւս 1986 թվականին, իսկ մեկ տարի անց, 1987-ի աշնանը ինչ-որ մեկը Երեւանի Թատերական հրապարակի մեջ տեսնելու էր լոնդոնյան

Հայդ պարկի իմաստը, որտեղ կարելի էր հավաքվել եւ ասել այն ամենը, ինչ կուտակվել էր սրտումդ: Այնտեղ առաջին անգամ հնչեց լուրը, թե ինչպես են վանդալները Ջարդախլուում ավերել ու թալանել Խորհրդային Միության մարշալներ Բաղրամյանի եւ Բաբաջանյանի թանգարանները: Մեր ժողովրդի սրտում կուտակվել էին ոչ միայն Սեւանի ու Երեւանի խնդիրները, որոնց մասին հատուկ հենց այդ ժամանակ շատ էին գրում տեղական ու կենտրոնական մամուլում, այլեւ Նախիջեւանի եւ Ղարաբաղի խնդիրները: Այստեղ արդեն անգնահատելի դեր կատարեց Իգոր Մուրադյանը, մանրազնին նախապատրաստվելով յուրաքանչյուր բնապահպանական ցույցի, որն ավարտվում էր երթով՝ ցուցապաստառներով, կարգախոսներով եւ Գորբաչովի դիմանկարներով:

... Հենց այդ ժամանակ էր, որ Արցախի եւ Նախիջեւանի տարածքում բազմաթիվ ակտիվիստներ սկսեցին ստորագրահավաքը: Յուրաքանչյուր մեքենագիր էջի վերեւում գրված էր. «Հանուն Նախիջեւանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի միացման Հայաստանին», եւ ապա հաջորդում էին անունը, ազգանունը, հայրանունը, անձնագրի համարը եւ ստորագրությունը: Ավելի քան ութսուն հազար մարդ Արցախում եւ Նախիջեւանում մասնակցեց խորհրդային իրականության համար այդ եզակի հանրաքվեին, որը համարվում է ժողովրդական քվեարկության անվիճելի ձեւ: Քաղաքական թռուցիկների ամենաբեղուն հեղինակներից մեկը՝ Սուրեն Այվազյանը այդ բոլոր ստորագրություններն ամբողջացրեց ամուր կազմ ունեցող տասը ահռելի հատորներում: Մոսկվա ուղարկվելուց առաջ դրանք ցուցադրվեցին Հայաստանի Գրողների միության կուսակցական ժողովում:

Գուցե Ղարաբաղյան շարժումն սկսվեց Խանզադյանի նամակի՞ց: Իսկ գուցե բնապահպանական եւ մուրադյանական ցույցերի՞ց: Իսկ գուցե մի ողջ ժողովրդի ստորագրահավաքի բուն գործընթացի՞ց: Գուցե: Սակայն, իմ խորին համոզմամբ, Շարժումը եղել է միշտ, սկսած, թերեւս, տասնյոթ թվականից: Հնարավոր է՝ տասնութից, երբ Դաշնակցական հանրապետության (սա պատմական անվանումն է) առաջնորդները սկսեցին Գորիս-Լաչին-Շուշի ճանապարհի շինարարությունը: Դա նման էր հզոր գետի շարժման, որը յուրաքանչյուր վերստի հետ ավելի ու ավելի հորդահոս եւ կենսարար էր դառնում:

Ինձ թվում է, պետք է խոսել ոչ թե այդ գետի ակունքի, այլ վտակների մասին: Մի՞թե վտակ չդարձավ իսկապես քաջարի մարդու՝ Հայաստանի ԿԿ(բ) Կենտկոմի առաջին քարտուղար Գրիգորի Հարությունյանի՝ Սալինին ուղղված նամակը 1945 թվականի նոյեմբերին, երբ բոլոր ժամանակների ու ժողովուրդների առաջնորդը հաղթանակից հետո, Զեւսի պես, բարձրացվել էր աստվածների աստվածի աստիճանին: Գրիգորի Արտեմեւիչը շատ էլ լավ գիտեր, որ հենց Սալինն էր անձամբ, 1921 թվականի հուլիսի հինգին սիրել Համկ(բ)Կ Կովկասյան բյուրոյի անդամներին չեղյալ համարել նախկինում ընդունված որոշումը եւ վառել մի խարույկ, որը վերածվելու էր անվերջանալի հրդեհի: Հարությունյանը չէր կարող չիմանալ, որ, բացի ամենայնից, բախվելու է Սալինի հիվանդագին փառամոլությանը: Նամակը մեծ չէ: Հինգ փոքրիկ պարբերություն: Կներկայացնեմ միայն մեկը. «Լեռնային Ղարաբաղի մարզը Հայաստանի կազմ մտցնելը հնարավորություն կտար տեղական կադրերին բարձրագույն կրթությունը շարունակել մայրենի լեզվով, Հայաստանի բուհերում: Մյուս կողմից, Հայկական ԽՍՀ-ը կարող էր Լեռնային Ղարաբաղի մարզից սանալ ազգային կադրեր, որոնք աչքի են ընկնում իրենց գործնականությամբ, եւ այս պահին, բնականաբար, չեն կարող լիովին օգտագործված լինել Ադրբեջանում»: Հայկական ԽՍՀ ղեկավարն իր նամակն ավարտում է տրամաբանորեն արդարացված մի մտքով, թե «այս հարցի դրական լուծման դեպքում Հայաստանի Կենտկոմը եւ Ժողկոմխորհը առաջարկությամբ կմտնեն կառավարություն՝ վերականգնելու նախկին կենտրոն Շուշի քաղաքը, որն ավերվել էր խորհրդային կարգերի հաստատումից առաջ» (ՊԱԱՖ, ֆ. 1, օպ. 25, գ. 42): Նամակը գրվել է 1945 թվականի նոյեմբերին, այնպես որ, ցանկության դեպքում, այդ ժամանակն էլ կարելի է նշել որպես Ղարաբաղյան շարժման սկիզբ:

Հիշեցնենք, որ այն ժամանակ Լեռնային Ղարաբաղի հայ բնակչությունը կազմում էր 137 հազար մարդ՝ ընդհանուր 157 հազարից: Մնացած 20 հազարի մեջ էին մտնում ադրբեջանցիներ, քրդեր, ռուսներ, հույներ, հրեաներ եւ ուրիշներ:

Սալինը Հարությունյանի նամակին արձագանքեց զուտ սալինավարի. կարգադրեց Ադրբեջանին ֆնարկել այդ հարցը: Իսկ Բաքվում լավ էին հիշում, թե նման դեպքերում ինչպես էր հարցը լուծում իրենց առաջին առաջնորդ Նարիմանովը քառորդ դար առաջ: Նա նամակ էր գրել Լենինին եւ Սալինին, որտեղ խոսվում էր ողջ մահմեդական աշխարհի կողմից սպառնալիքի մասին: Ճիշտ է, այն ժամանակ ոչ մեկը հարց չտվեց, թե ախր, դա ինչ մահմեդական աշխարհ է: Խոսքը ընդամենը Թուրքիայի մասին էր: Այսպիսով, Սալինը հերթական անգամ «խեղդեց» հարցը: Իսկ խեղճ Գրիգորի Հարությունյանը չիմացավ էլ, որ դրանից հետո Ադրբեջանում բուռն գործունեություն ծավալեցին, քողարկվելով «Կեցցե՛ լենինյան-սալինյան ազգային քաղաքականությունը» կարգախոսով: Բագրատ Ուլուբաբյանի արտահայտությամբ «աշխատանքն ընթանում էր ողջ մարզում՝ աղվեսային հնարքներով»:

Արցախի բոլոր գյուղերում ժողովներ կազմակերպեցին, որտեղ խոսում էին դարավոր բարեկամության մասին: Այն սոված ու աղքատ տարիներին սկսեցին թանկարժեք նվերներով խրախուսել այսպես կոչված ինտերնացիոնալ հարաբերությունները: Բայց ամենից սարսափելին այն էր, որ շուտով գետի պես Ղարաբաղ հոսեցին բանագնացներ, որոնք կոչ էին անում ղարաբաղցի շինարարներին ու բանվորներին իրենց ընտանիքներով մեկնել «Կոմունիզմի մեծ կառույցներ» (Մինգեչաուրի ՀԷԿ, արդյունաբերական Սումգայիթ եւ այլն): Պարզ, որքան Ստեփանակերտի իմ հասակակիցներն էլ էին կոչում Մարկոս պապ, այդ օրերին մի բան ասաց, որ ողջ կյանքում չմոռացա. «Այս ի՞նչ է կատարվում: Օր ու գիշեր Ղարաբաղից դուրս են հանում փեսացուներին, ասես քիչ ենք կորցրել անցած պատերազմում»: Մեծ հայրենականում զոհվեցին Մարկոս պապիս երեք չամուսնացած զավակները՝ Աշոտը, Արտաշեսը, Արտավազդը: Երեք կապիտաններ: Երեք հարսնացուները, որ չտեսան իրենց սիրեցյալների վերադարձը, դեռ երկար ժամանակ այցելում էին փեսացուների ծնողներին:

Այն ժամանակ Ղարաբաղում, կարծում եմ, նաեւ ողջ Հայաստանում ոչ ոք չգիտեր, որ Նախիջեւանի ինքնավար հանրապետությունում մեր տատիկների ու պապիկների աչքի առաջ արդեն լիովին ամայանում էին աշխարհի պես հինավուրց մեր հայկական գյուղերը: Նույնը կատարվում էր նաեւ պատմական հայկական Գարդմանքում: Առայժմ ամուր էին մնացել միայն ԼՂԻՄ-ը (կամ այն, ինչ մնացել էր պատմական Արցախից), Գյուլիստանի (Շահումյանի) շրջանը եւ Գեղաշենի ենթաշրջանը: Ամուր էին մնացել, նշանակում է՝ պայքարում էին: Նշանակում է՝ Շարժումն ապրում էր: Ղարաբաղյան շարժումը: Եվ այնուամենայնիվ մենք բոլորս դանդաղ, բայց հաստատուն քայլում էինք դեպի այն օրը, որը մեր կյանքի պիտի մտներ ինչպես երեխայի ծնունդը: Կարելի է ասել, որ մենք մի տեսակ շոշափելիորեն էինք արդեն տեսնում այդ օրը: Գիտեինք, որ այն անպայման գալու է:

1986 թվականի կեսերից եւ ողջ 1987 թվականի ընթացքում չէր դադարում հեռագրերի եւ պատվիրված նամակների հոսքը Մոսկվա: Դրանց հեղինակներն արդեն ոչ թե խնդրում, այլ պահանջում էին լուծել Ղարաբաղի հարցը: Խոսքը հազարավոր ու հազարավոր թղթակցությունների մասին է: 1987 թվականի դեկտեմբերի 1-ին ԽՄԿԿ Կենտկոմի ընդունարանի վարիչ Ա. Կրինինն ընդունեց հայկական պատվիրակությանը՝ բողոքագրով: Դա արդեն մի ինչ-որ ֆանտաստիկ բան էր: 1988 թվականի հունվարի 4-ին Իգոր Մուրադյանը Մոսկվա բերեց մի մեծ պատվիրակություն ԼՂԻՄ-ից: Մենք պատվիրակների հետ «հրահանգավորում» անցկացրինք մոսկովյան ընդհատակյա բնակարանում: Պատվիրակությանն ընդունեց ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահի առաջին տեղակալ Պ. Լ. Դեմիչեւը, եւ որ ամենագլխավորն է՝ ԽՄԿԿ Կենտկոմի ազգամիջյան հարաբերությունների նորաստեղծ ենթաբաժնի վարիչ Վ. Ա. Միխայլովը, որը մեկ ամիս անց, փետրվարի սկզբին ընդունեց եւս մեկ պատվիրակության Արցախից: Նույն պատվիրակությանն ընդունեց ԽՍՀՄ արտաքին գործերի նախարար Ա. Ա. Գրոմիկոն: Այդ ամենը պետք էր նախապես կազմակերպել: Այդ նույն ժամանակ սփյուռքի թերթերը կանոնավորապես տպագրում էին նյութեր Արցախի խնդրի վերաբերյալ: Փետրվարին առանձնապես աչքի ընկավ Բոստոնում հրատարակվող ռամկավարական «Արմինյն միրոր սփեյքթեյթր» եւ «Պայքար» թերթերը:

1986 թվականի փետրվարի 11-ին կուսակցության Ղարաբաղի մարզկոմի առաջին քարտուղար Բ. Կեւորկովը հավաքում է ապարատի աշխատողներին եւ ինքնապաստան կերպով հաղորդում նրանց, թե Բաքվից պաշտոնական տեղեկատվություն է եկել, որտեղ ընդգծվում է. Հայաստանի հետ ԼՂԻՄ-ի վերամիավորվելու հարցը չի քննարկվելու ԽՄԿԿ Կենտկոմում, Կրեմլում ոչ ոք չի ընդունում ԼՂԻՄ-ի պատվիրակություններին: Մոսկվային չէր կարող չանհանգստացնել օր օրի շիկացող մթնոլորտը ոչ միայն Արցախում եւ Հայկական ԽՍՀ-ում, այլեւ արտասահմանում: 1988 թվականի հունվարի 25-ից մինչեւ փետրվարի 20-ը ես ԱՄՆ-ում էի գտնվում գրողների, գիտնականների, արտիստների, կինոգործիչների մի մեծ խմբի (ավելի քան հարյուր մարդ) կազմում: Պատվիրակությունը ղեկավարում էր Խաղաղության պաշտպանության կոմիտեի նախագահ Հենրիխ Բորովիկը: Ուղեւորությունն իրագործվել էր «ԽՍՀՄ-ԱՄՆ. ժողովրդական դիվանագիտություն» եզակի ծրագրի շրջանակներում: Պատվիրակության կազմում էին համաշխարհային ճանաչում ունեցող գիտնական, ֆիզիկոս-ֆիմիկոս Նիկոլայ Ենիկոլոպովը եւ «Լատինական Ամերիկա» ամսագրի գլխավոր խմբագիր Սերգո Միկոյանը: Մեզ բաժանեցին փոքր խմբերի, եւ մենք մեկնեցինք տարբեր նահանգներ: Ամերիկացիների հետ հանդիպումների թեմաները նախապես մշակված էին: Հաճախ փոխում էին խմբերի կազմը: Այնպես ստացվեց, որ հերթական անգամ նույն խմբում հայտնվեցինք ես, Նիկոլայ Ենիկոլոպովը, Սերգո Միկոյանը եւ գրող, արվեստաբան, փիլիսոփա Անդրեյ Նույկինը: Բոլորն արդեն լավ գիտեին, թե այդ օրերին ինչ էր կատարվում Արցախում, Հայաստանում եւ ԱՄՆ-ում: Բավական է ասել, որ շատ չանցած Անդրեյ Ալեքսանդրովիչ Նույկինը դառնալու էր ռուս մտավորականության լեգենդար «Ղարաբաղ» կոմիտեի համանախագահը: Այդ օրերին (առանձնապես գիշերները) ես կապվում էի Երեւանի եւ Ստեփանակերտի հետ: Այդ հարցում ինձ օգնում էր Լուիզ Սիմոն-Մանուկյանը: Ես գրառումներ էի կատարում իմ հուշատետրերում, այդպիսով պահպանելով այն օրերի ժամանակագրությունը, որոնք նախորդել էին սոցիալական պայթյունի սկսվելուն:

... Ստեփանակերտից ինձ տեղեկություն էին մատակարարում կնոջս եղբայր Վալերի Մարությանը՝ Արցախի ռազմա-բժշկական ծառայության ադապտացիայի հիմնադիրը, եւ իմ մեծ բարեկամ, ԽՄԿԿ Կենտկոմի գաղափարախոսական բաժնի հրահանգիչ Լեոն Օնիկովը: Ահա այն օրերի գրառումները. «1988 թվականի փետրվարի 11-ին Կրեմլի առաջարկով Բաքվից Ստեփանակերտ ժամանեց ԽՄԿԿ Ադրբեջանի Կենտկոմի երկրորդ քարտուղար Վ. Ն. Կոնովալովը... Ես համոզված եմ, որ դա ոչ թե Կրեմլի առաջարկն էր, այլ Ադրբեջանի ղեկավարներն իրենք էին պնդել, որ առաջինը Ստեփանակերտ գնար հենց ռուսը: Չէ՞ որ պետք կլիներ այսպես ասած՝ կարգուկանոն հաստատել, այսինքն՝ ճնշման միջոցներ գործադրել: Այնպես որ, մի բան պատահելու դեպքում ամեն ինչ կարելի էր գցել ռուսների վրա: Բայց ո՛չ Կոնովալովի այցից, ո՛չ էլ Բաքվի հերթական դեսանտից ոչինչ չստացվեց: Քանզի արդեն փետրվարի 12-ին Ստեփանակերտում, Մարդակերտում եւ Հադրութում միաժամանակ անցկացվեցին կուսակցական-տնտեսական ակտիվի ժողովներ: Օրակարգում միայն մեկ հարց էր դրված՝ ԼՂԻՄ-ի վերամիավորումը Հայկական ԽՍՀ-ին: Մարտունու եւ Ասկերանի շրջաններում բախումներ տեղի ունեցան շրջանների ակտիվիստների եւ մարզի ղեկավարության միջեւ: Չնայած սպառնալիքներին, երկու տեղում էլ բողոքն արտահայտվեց ցույցերով: Ամենագլխավորը տեղի ունեցավ փետրվարի 13-ին: Ուղիղ ժամը 11-ին Ստեփանակերտի Լենինի հրապարակում տեղի ունեցավ ոչ թե տարեային, այլ նախապես կազմակերպված առաջին ցույցը, որը տեւեց մեկ ժամ: Իշխանությունների համար դժվար էր կազմել Կրեմլի ղեկավարությանն ուղղված զեկույցների տեքստերը. չէ՞ որ մայր-հայրենիքի հետ միավորվելու պահանջներն ընթանում էին կարգախոսների ներքո՝ հանուն վերակառուցման, հանուն ժողովուրդների բարեկամության, հանուն հրապարակայնության, ի պաշտպանություն Գորբաչովի քաղաքականության:

Այսօր շատ քչերն են հիշում այդ առաջին ծիծեռնակի մասին: Առաջին ցույցի: Սակայն հենց այդ ցույցի մասին տեղեկատվությունը հասավ ամերիկյան թերթեր եւ Վաշինգտոնում ԽՍՀՄ դեսպանություն հայկական տարբեր հասարակական կազմակերպությունների կողմից: Առանձնակի ակտիվությամբ աչքի էին ընկնում Լոս Անջելեսի եւ Նյու Յորքի հասարակական կազմակերպությունները:

Տես էջ 6

«20 փետրվարի, 1988». ինչպես է դա եղել

5-րդ էջից

Լուիզ Սիմոնը, ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի սոցիալ-տնտեսական հարցերով օգնական Բենոն Սեւանի աջակցությամբ, կազմակերպեց հանդիպումը (պաշտոնապես, որպես «Ժողովրդական դիվանագիտության» խորհրդային պատվիրակության անդամ եւ Հայաստանում «Լիտերատուրնայա գազետա» թերթի սեփական թղթակից) քանինը երկրների ներկայացուցիչների հետ: Հանդիպմանը ներկա էր նաեւ Հայ եկեղեցու Մ. Նահանգների Արեւելյան թեմի առաջնորդ, Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյանը (հետագայում՝ պատրիարք Երուսաղեմի հայոց, այժմ՝ հանգուցյալ): Արդեն տասը րոպե անց տվող հարցերը հիմնականում Ղարաբաղի մասին էին: Դա 1988 թվականի փետրվարի 17-ին էր: Ես արդեն ձեռքիս տեղեկություններ ունեի, որ ոչ միայն Ստեփանակերտի քաղաքամարզական, այլեւ շրջանային գործադիր կոմիտեներում ընթանում են ժողովրդական պատգամավորների նստաշրջաններ, որտեղ ընդունվում է բացառապես մեկ որոշում՝ հայկական պատմական մարզի միավորումը Հայաստանի հետ: Ներկաների մեջ էր նաեւ ԽՍՀՄ ներկայացուցիչ Վիկտոր Զվեզդինը:

Փետրվարի 20-ից ուղիղ մեկ շաբաթ առաջ «ժողովրդական դիվանագետների» մեր պատվիրակությունը վերադարձավ տուն: Հենրիխ Բորովիկի հետ ոչ դյուրին մի խոսակցություն ունեցա: Ես նրան խնդրեցի, որ թույլ տա ինձ եւս մի քանի օր մնալ ԱՄՆ-ում: Այդ իմաստուն մարդն ու տաղանդավոր հրապարակախոսն ինձ շատ լավ էր հասկանում: Եվ ես նրան երախտապարտ էի դրա համար: Իհարկե, նա այն ժամանակ չէր կարող իմանալ, որ մեր զրույցից ընդամենը մեկուկես ամիս անց իր նկարահանման խմբով ժամանելու է Լեռնային Ղարաբաղ, որպեսզի «Դիրքորոշում» հեղինակային ծրագրով առաջիններից մեկը ոչ միայն պատմի, այլեւ փորձի ցուցադրել Սումգայիթի սարսափները: Ի դեպ, նույնը կարելի է ասել նաեւ Լուիզ Սիմոնի մասին, որը դժվար թե կարող էր այն ժամանակ ենթադրել, թե մի քանի ամիս անց իր դստեր, ինչպես եւ Մերի Նաջարյանի ու Մայքլ Արմենի հետ ուղղաթիռով թռչելու էին Ստեփանակերտ, որտեղ հանդիպելու էին Արկադի Վոլսկուն: Սփյուռքի ներկայացուցիչների Արցախ կատարած այդ առաջին այցելության մասին ես հոդված գրեցի «Խորհրդային Հայաստան» թերթում՝ վերնագրելով «Առաջին ծիծեռնակը»:

Եվ այսպես, երազանքի օրը պետք է դառնար 1988 թվականի փետրվարի 20-ի շաբաթ օրը: Հենց այդ օրը, վաղ առավոտյան, թռիչքից ամբողջ երեք ժամ շուտ, Լուիզ-Սիմոնի հետ մեքենայով գնում էինք Նյու Յորքի «Քենեդի» օդանավակայան: Նախորդ օրը ես իմացել էի, որ Մոսկվայից այստեղ էր թռչելու ակադեմիկոս Աբել Աղանբեկյանը, եւ Լուիզը ցանկություն էր հայտնել ծանոթանալու, ինչպես այն ժամանակ էին մեծարում հայտնի տնտեսագետին, «վերակառուցման ճարտարապետի» հետ: Ես անընդհատ նայում էի ժամացույցիս: Տարբերությունը Ստեփանակերտի հետ ութ ժամ էր: Իսկ դա նշանակում է, որ հենց այդ ժամանակ, երբ մենք օդանավակայանի ճանապարհին էինք, Ստեփանակերտում սկսվում է ԼՂԻՄ ժողովրդական պատգամավորների խորհրդի արտահերթ, XX գումարման նստաշրջանը:

Օդանավակայանում ես Լուիզին ծանոթացրի ակադեմիկոս Աղանբեկյանի հետ, որը պատմեց, թե ողջ Մոսկվան փոթորկվում է՝ շուրթերին «Ղարաբաղ» բառը: Ես նրան հայտնեցի, որ մեր հայրենակիցներին լավ ծանոթ է ԱՄՆ-ում իր մեկամսյա այցելության երթուղին եւ արդեն նախապատրաստած հարցեր ունեն Ղարաբաղի վերաբերյալ: Նա հակադարձեց. «Իսկ ես էլ նախապատրաստած պատասխաններ ունեմ»: Փետրվարի 21-ի վաղ առավոտյան արդեն Մոսկվայում իմացա, որ նստաշրջանը չորս ժամով հետաձգվել էր: Այն սկսվել էր ժամը 20-ին տեղական ժամանակով: 149 պատգամավորներից մասնակցել էին 110 հոգի: Այդ մասին ինձ հեռախոսով հայտնեց Վալերի Մարությանը: Ես նրան խնդրեցի վերցնել «Սովետական Ղարաբաղ» թերթը եւ բարձրաձայն կարդալ նիստի որոշման տեքստը: Նա սկսեց կարդալ. «Լսելով եւ քննարկելով ԼՂԻՄ ժողովրդական պատգամավորների մարզային խորհրդի պատգամավորների ելույթները՝ միջնորդելու Ադրբեջանական եւ Հայկական ԽՍՀ-ների Գերագույն խորհուրդների առջեւ՝ ԼՂԻՄ-ը Ադրբեջանական ԽՍՀ-ի կազմից հանելու եւ Հայկական ԽՍՀ-ի կազմ մտցնելու մասին, Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդական պատգամավորների արտահերթ նստաշրջանը որոշեց՝ ընդառաջելով ԼՂԻՄ-ի աշխատավորների ցանկությանը, խնդրել Ադրբեջանական ԽՍՀ-ի Գերագույն խորհրդին եւ Հայկական ԽՍՀ-ի Գերագույն խորհրդին խոր ըմբռնում հանդես բերել Լեռնային Ղարաբաղի հայ բնակչության ակնկալիքների հանդեպ եւ որոշել ԼՂԻՄ-ը Ադրբեջանական ԽՍՀ-ի կազմից Հայկական ԽՍՀ-ի կազմ փոխանցելու հարցը, միաժամանակ միջնորդել ԽՍՀՄ Գրագույն խորհրդի առջեւ՝ դրականորեն լուծելու ԼՂԻՄ-ը Ադրբեջանական ԽՍՀ-ի կազմից Հայկական ԽՍՀ-ի կազմ հանձնելու հարցը»: Նույն օրը ԽՍԿԿ Կենտկոմի քաղբյուրոն օրերասիվ կերպով հնչեցրեց իր արձագանքը Ղարաբաղի մարզգործկոմի որոշմանը: Դա հիստերիկ ճիչ էր, որն, ըստ էության, Ադրբեջանին կոչ էր անում դիմել սադրանքների:

Ավելի ուշ մենք իմացանք, որ ամենից ակտիվ եղել էր Եգոր Լիգաչովը, որը բառացիորեն կատաղել էր նրանից, թե գիտե՞ք, ինչ-որ ծայրահեղականներ իրենց թույլ են տալիս խոսել ժողովրդի անունից: Նա նկատի ուներ «ընդառաջելով աշխատավորների ցանկությանը» արտահայտությունը: Քաղբյուրոյի ամենից շատ չսիրված անդամն այդպես էլ չհասկացավ, որ հենց այդ արտահայտությունն էր արտացոլում այն անվիճելի փաստը, որ դեռեւս մինչեւ մարզային նստաշրջանը, Արցախի ողջ ժողովուրդը շրջանային նիստերում արդեն ինքն իր համար վճռել էր այդ հարցը: Թերեւս խորհրդային իշխանության ողջ ժամանակաշրջանում ոչ մի այլ որոշում չէր ընդունվել այդքան գրագիտորեն եւ սահմանադրության պահպանմամբ:

... Մեկ օր անց ինձ ուղարկեցին փետրվարի 21-ի «Խորհրդային Ղարաբաղը»: Ես պետք է Մոսկվայում գտնվեի այնքան ժամանակ, քանի դեռ չէի հանդիպել նրանց հետ, ուստի այս կամ այն ասուլիսով կախված էր այդ հարցի որոշումը: Ինձ կանոնավորապես ուղարկում էին թերթեր եւ անհրաժեշտ տեղեկատվություն: Նաեւ կանոնավորապես զանգում էր Իգոր Մուրադյանը, անհանգստություն հայտնելով, որ արդեն անհնար է զսպել ժողովրդին: Համարյա թե ամեն օր, ծանրակշիռ թղթապանակով, որ պատրաստել էինք ՄՊՀ-ի պրոֆեսոր Հրանտ Եպիսկոպոսովի տանը, ես մտնում էի ԽՄԿԿ Կենտկոմի հրահանգիչների, բաժինների ու բաժանմունքների վարիչների աշխատասենյակներ եւ ամեն տեղ թողնում էի թղթապանակի մեկ օրինակ: Ինձ օգնում էին Լեոն Օնիկովը, Սերգո Միկոյանը (նրա հանգուցյալ կնոջ եղբայրը քաղբյուրոյի անդամ, ԽՄԿԿ Կենտկոմի քարտուղար Ալեքսանդր Յակովլեւի օգնականն էր), Հայաստանի կոմկուսի Կենտկոմի նախկին երկրորդ քարտուղար Գեորգի Ղազարյանցը, Գորբաչովի օգնական Գեորգի Շահնազարովը:

Երբ հերթը հասավ Կենտկոմի քարտուղար Յակովլեւին, ես որոշեցի Մոսկվա հրավիրել Սիլվա Կապուտիկյանին: Դա՝ արդեն Գորբաչովի հետ հանդիպման համար: Ես հասկանում էի, որ շատ աշխատասենյակների դռներ բացվում էին շնորհիվ «Լիտերատուրնայա գազետա»-ում իմ բազմաթիվ հրապարակումների: Այդ մասին խոստովանում էին, որպես կանոն, իրենք՝ աշխատասենյակների տերերը:

Իսկ առայժմ ամեն օր համակարգում էի սացվող նյութերը: Չէի բաժանվում «Խորհրդային Ղարաբաղ» թերթի համարներից: Դա թերեւս աշխարհում առաջին անգամ էր, որ թերթը լույս էր տեսնում կիրակի օրը: Բացառություն էր կազմում միայն «Պրավդա»-ն: Կարծում եմ, ինչ-որ ժամանակ մենք ֆիլմ կնկարահանենք կամ գիրք կգրենք, թե ինչպես 1988 թվականի փետրվարի 20-ի լույս 21-ի գիշերը տպագրվեց փետրվարի 23-ի համար ծրագրված համարը՝ նվիրված խորհրդային բանակի 70-ամյակին: «Խորհրդային բանակի զորահրամանատարները» վերնագրի տակ տեղավորված էին նյութեր վեց գեներալների մասին՝ դիմանկարներով եւ կենսագրական տվյալներով: Ի դեպ, նրանցից մեկը ադրբեջանցի էր: Այն մասին, թե ինչպես տղաները կարողացան հրատարակել նստաշրջանի որոշումը, այն էլ կիրակի օրով, իհարկե, արժե պատմել: Արդեն այն ժամերին ու րոպեներին պարզ էր դարձել, որ Ղարաբաղն ու ղարաբաղցիները տրամադրված են ոչ թե «ռոմանտիկ վճռականությամբ», այլ՝ «գիտակցված վճռականությամբ»: Նրանք հստակ գիտակցում էին, որ իրենք չէին բարձրացրել Արցախի, Հայաստանի եւ նրա աղագայի փրկության պայքարի դրոշը, այլ ընդունել են այն որպես էստաֆետ իրենց հայրերից, որոնք բազմաթիվ անգամներ էին ղարաբաղյան շարժում սկսել:

... Կրեմլն այդպես էլ չհասկացավ «Փետրվարի 20» երեւույթի ո՛չ պատմական, ո՛չ ժողովրդավարական էությունը: Կրեմլում միայն կարելի էր լսել, թե ղարաբաղյան խնդրի դրական լուծումը կարող է վտանգավոր նախադեպ դառնալ, որն իր հերթին կհանգեցնի երկրում սահմանների վերաձեւման շղթայական ռեակցիայի: Իսկ կյանքը ցույց տվեց, որ նախադեպ դարձավ ոչ թե «Փետրվարի 20»-ը, այլ արյունոտ Սումգայիթը, որը, Անդրեյ Սախարովի խոսքերով, բերեց բազմաթիվ «սումգայիթների» եւ աղա՝ երկրի փլուզման:

Ինչ վերաբերում է բուն Ղարաբաղին, ապա ժամանակն է, թեկուզ քառորդ դար անց, հասկանալ վերջապես, որ չկա եւ չի կարող լինել ոչ մի նախադեպ: Քանզի չկար եւ չկա հենց Ղարաբաղի խնդիրը: Կար եւ կա Ադրբեջանի խնդիր: Եվ «1988 թվականի փետրվարի 20»-ն էր, որ բացեց աշխարհի աչքերը: Պարզ դարձավ, որ Ղարաբաղն իր ավելի քան երկու հարյուր քրիստոնեական տաճարներով ու եկեղեցիներով (մեծ մասն ավերված է Ադրբեջանի իշխանությունների կողմից) ոչ մի կերպ չէր կարող գտնվել մի պետության ներսում, որը երբեք գոյություն չէր ունեցել բնության մեջ: Այդ մասին ես չեմ ասում, այդ մասին գրում է գիտնական-պատմագետ Ե. Ա. Պախոմովը, որի դասախոսություններով դեռեւս 1923 թվականին առաջին ադրբեջանցի ուսանողները սովորեցին հենց նոր ստեղծված խորհրդային հանրապետության պատմությունը: Արդեն նախաբանում դասախոսությունների ժողովածուի հեղինակը գրում է. «Հրատարակելով արեւելյան Անդրկովկասի (ահա այդպես էր կոչվում ռուսական կայսրության այդ մասը) պատմության ակնարկը, որը ներկայումս գրավված է Ադրբեջանի հանրապետության կողմից, անհրաժեշտ եմ համարում մի քանի բառով...»: Ինչպես դժվար չէ գուշակել, «արեւելյան Անդրկովկաս» բառակապակցությունը զուտ աշխարհագրական է եւ ոչինչ ավելի: Ահա թե ինչ է գրում պատմաբան Պախոմովը իր մենագրության 11-րդ էջում. «Ադրբեջան անվանումը երբեք չի տարածվել Արաքսից հյուսիս ընկած հողերի վրա: Միայն 1917 թվականին, երբ լուծարվեց Վրաստանի, Հայաստանի եւ Արեւելյան Անդրկովկասի անդրկովկասյան կոմիսարիատը, առաջարկություն ծնվեց հիմնել մի պետություն, որը կմիավորի բոլոր այսպես կոչված «ադրբեջանական թուրքերին»: Այդ պետությանը տրվեց Ադրբեջան «պրովինցիոնալ» անվանումը (գերմաներեն՝ նախնական, ժամանակավոր): Անվանումը սխալված եղան թողնել՝ ավելի լավը չգտնելու պատճառով»:

Եվ այսօր, Ղարաբաղյան շարժման հոբելյանական 25-ամյակի տարում, յուրաքանչյուրս, ով սանում է միջազգային լիազորություններ, ինչպես ասում են, զբաղվելու ղարաբաղյան խնդրի կարգավորմամբ, պետք է առաջին հերթին ինքն իր համար պարզի հետեւյալը. մենք բոլորս գործ ունենք մի անհեթեթության հետ, երբ հինավուրց Հայաստանի պատմական մարզը ոչ թե պետական, այլ կուսակցական մարմնի որոշմամբ, որը ղեկավարում էր բազմաթիվ ժողովուրդների դահիճը, ներառվեց դեռ երեկ գոյություն չունեցած մի պետության կազմում, որին ժամանակավորապես, այսպես ասած՝ «պրովինցիոնալ» կարգով էին տվել մի անուն, որից «ավելի լավը» դեռ չէին գտել:

Չի կարելի մի ամբողջ ժողովրդի դարձնել Հելսինկյան համաձայնագրերի սկզբունքների խորամանկ մեկնաբանությունների եւ չարաբաստիկ նախադեպերի պատանդ: Դա վտանգավոր է ոչ այնքան Հայաստանի, որքան ամբողջությամբ վերցրած ողջ տարածաշրջանի համար եւ, հետեւաբար, նաեւ ողջ աշխարհի: Ցանկանում ենք, թե ոչ, այդ հարցը պետք է լուծվի արդարացիորեն: Քանզի ոչ միայն օրենքները, այլեւ նույնիսկ բուն խելամտությունը առանց արդարության եւ տրամաբանության ոչինչ չարժեն:

... Ամենազարմանալին այն է, որ Ղարաբաղի մասին գաղտնիքը առաջինը բացահայտեց ոչ այլ ոք, քան Թուրքիայի այն ժամանակվա նախագահ Թուրգուտ Օզալը, որը բառացիորեն ստիպեց Ադրբեջանի ղեկավարությանը միայն նրա համար, որ կազմակերպեցին «սումգայիթ» եւ «բաքու», հայերին պարտադրեցին պատերազմ: Նա լավ գիտեր, որ ամբողջ յոթանասուն տարի Թուրքիան բավական ճարպկորեն, Բաքվի միջոցով սնուցում էր Լեռնային Ղարաբաղում եւ Հայկական ԽՍՀ-ում գտնվող ադրբեջանական բնակչությանը, նրանց հիմնականում տեղավորելով Թուրքիային եւ Ադրբեջանին սահմանակից շրջաններում, ռազմավարական կարեւոր կետերում... եւ հանկարծ ողջ թուրքական մարտավարությունը, բոլոր ջանքերը եւ բոլոր միջոցները կորան գրողի ծոցը: Եվ այդ ամենը այն պատճառով, որ Ադրբեջանի ղեկավարությունը հաշվի չէր առել, որ «սումգայիթին» եւ «բաքվին», բարբարոսությանն ու վանդալիզմին, ավերիչ պատերազմին հայերը պատասխան էին տալու վճռականորեն:

Իսկ հիմա պատկերացնենք՝ ինչ կլիներ մեզ հետ, եթե ԽՍՀՄ-ի փլուզման պահին մեր բոլոր սահմանամերձ գոտիները, բոլոր ռազմավարական ճանապարհներն ու կետերը գտնվեին նրանց վերահսկողության տակ, ովքեր ունակ էին կազմակերպել հրեշավոր «սումգայիթ» եւ ոչ պակաս հրեշավոր «բաքու»: Հենց միայն Թուրքիային սահմանակից հայկական Ամասիայի շրջանի օրինակն ինչ ասես արժե. այնտեղ բնակչության մոտ ինքնուն տոկոսը կազմված էր իրենց թուրքեր համարող ազերիներից: Չէ՞ որ, եթե չինչեր 1988 թվականի փետրվարի 20-ի ղարաբաղյան կոչնակը, ապա 1991 թվականի դեկտեմբերի 25-ին, երբ Գորբաչովը ստորագրեց իր վերջին փաստաթուղթը Խորհրդային Միության փլուզման մասին, Հայաստանի բոլոր սահմանները կրունկի վրա բաց կլինեին: Այդ մասին մենք լավ գիտենք 1917-1918 թվականների ողբերգական փորձից: Ինչպես նաեւ գիտենք, որ ապագա դժբախտությունը կանխելու լավագույն ձեւը գործուն կերպով հիշելն է, թե ինչ է եղել անցյալում: Այդ թվում եւ այն մասին, թե ինչ է եղել քսանհինգ տարի առաջ:

Հայաստանը ներկայացված չէ ֆուտբոլի համաեղ առաջնության մասնակիցների ցանկում

Մրցաշարի բյուջեն կկազմի 1 մլրդ դոլար

Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի ակումբների մասնակցությամբ ֆուտբոլի համաեղ առաջնության մրցանակային ընդհանուր հիմնադրամը կկազմի 1 մլրդ դոլար: Առաջնության հաղթողը կպարգեւատրվի 92,1 մլն դոլարով, արծաթե մեդալակիրը՝ 74,3 մլն-ով, բրոնզե մրցանակակիրը՝ 61,2 մլն-ով, իսկ վերջին տեղը գրաված թիմը կստանա 25,6 մլն դոլար: Ստացվում է, որ համաեղ առաջնության հաղթողի պարգեւավճարը կգերազանցի չեմպիոնների լիգայի գավաթակրի վաստակից: Համեմատության համար նշենք, որ չեմպիոնների լիգայի անցյալ տարվա գավաթակիր Լոնդոնի «Չելսին» մոտ 80 մլն դոլար պարգեւավճար էր ստացել:

Այսպիսի տպավորիչ փաստեր են ներկայացվել Մոսկվայում կայացած համաեղ առաջնության կազմկոմիտեի նիստում: Ենթադրվում է, որ Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի ակումբների մասնակցությամբ ֆուտբոլի համաեղ առաջնության մեկնարկը կտրվի 2014-ի աշնանը: Կազմկոմիտեն արդեն ներկայացրել է առաջնության կանոնակարգը: Բարձրագույն խմբում նախատեսվում է 18 թիմի մասնակցություն՝ 9-ական Ռուսաստանից եւ Ուկրաինայից: 18 թիմ է հանդես գալու նաեւ առաջին խմբում: Կլինի նաեւ 2-րդ խումբ, որը կունենա 4-ական գոտի Ռուսաստանում եւ Ուկրաինայում: Բարձրագույն խմբում 17-րդ եւ 18-րդ տեղերը զբաղեցրած թիմերն իրենց տեղը կզիջեն 1-ին խմբում ուժեղագույնը ճանաչված 2 ակումբներին, իսկ 16-րդ եւ 15-րդ տեղերը գրաված ակումբներն անցումային խաղերում բարձրագույն խմբի 2 ուղեգրերը կվիճարկեն առաջին խմբում 3-րդ եւ 4-րդ հորիզոնականներում հանգրվանած կոլեկտիվների հետ:

Առաջին հայացքից հաշվի առնելով պարգեւավճարների չափը, համաեղ առաջնությունը գրավիչ է թվում մասնակիցների համար: Սակայն մի շարք հարցեր են ծագում, որոնք կարող են խոչընդոտել ծրագրի իրականացմանը: Նախ, Ուկրաինայի ֆուտբոլի ֆեդերացիան դեմ է համաեղ առաջնության անցկացմանը, ինչի մասին հայտարարել է այդ կազմակերպության նախագահ Անատոլի Կոնկովը: Դա է վկայում այն փաստը, որ Մոսկվայում կայացած կազմկոմիտեի նիստում Ուկրաինան ընդամենը 2 ներկայացուցիչ ուներ: Ավելի վաղ ծրագրին դեմ էին արտահայտվել նաեւ Կիեւի «Դինամոյի» նախագահ Իգոր Սուրկիսն ու «Շախտյորի» գլխավոր տնօրեն Սերգեյ Պալկինը, ուկրաինական ֆուտբոլի այլ ներկայացուցիչներ:

Հետաքրքրական է, որ երբ ամիսներ առաջ «Գազպրոմի» տնօրենների խորհրդի նախագահ Ալեքսեյ Միլերն առաջ էր քաշել ԱՊՀ երկրների ֆուտբոլի առաջնություն անցկացնելու գաղափարը, Հայաստանի ֆուտբոլի ֆեդերացիայի ղեկավարությունն իր պատրաստակամությունն էր հայտնել, որ հայկական ակումբները կմասնակցեն մրցաշարին: Սակայն ինչպես տեսնում ենք, առաջնության կազմակերպիչներն անտեսեցին Հայաստանին, ինչպես նաեւ Բելառուսին եւ այլ երկրներին՝ հրավիրելով միայն ուկրաինական ակումբներին:

Կհաջողվի՞ արդյոք կազմկոմիտեին իրագործելու մտահղացումը, դժվար է կանխագուշակել: Անորոշությունները շատ են: Բացի այդ էլ, ՖԻՖԱ-ն դեմ է համաեղ առաջնությունների կազմակերպմանը, որի մասին հայտարարել է ֆուտբոլի միջազգային ֆեդերացիայի նախագահ Զեպ Բլատերը: ՈՒԵՖԱ-ն էլ առայժմ իր դիրքորոշումը չի հայտնել այս հարցի շուրջը: Բացի այդ, նախագծի մասին դեռ պետք է իր կարծիքն արտահայտի Ռուսաստանի ֆուտբոլային միությունը:

Պիստորիուսին կանխամտածված սպանության մեղադրանք է ներկայացվել

Պրետորիայի դատախազը պարաolիմպիկ խաղերի վեցակի չեմպիոն Օսկար Պիստորիուսին կանխամտածված սպանություն կատարելու մեղադրանք է ներկայացրել՝ հիմնվելով հետաքննության ընթացքում ոստիկանության հայտնաբերած փաստերի վրա:

Հիշեցնենք, որ Պիստորիուսը փետրվարի 14-ին սեփական բնակարանում հրազենային 4 կրակոցով սպանել էր իր ընկերուհուն՝ մոդել Ռիվա Ստինկամպին, որին շփոթել էր կողոպտիչի հետ: Սակայն հետաքննությունը պարզել է, որ մարզիկը չէր կարող շփոթմունքի մեջ ընկնել, քանի որ նրա ընկերուհին եղել է գիշերային զգեստով ու գտնվել է Պիստորիուսի ննջասենյակում: Ենթադրվում է, որ Պիստորիուսը Ռիվայի վրա կրակել է ննջասենյակում: Վերջինս փորձել է թաքնվել լողասենյակում, սակայն Պիստորիուսը 3 անգամ կրակել է նրա վրա: Բացի այդ, մարզիկի բնակարանում հայտնաբերվել է արյունոտված կրիկետի ձող: Ենթադրվում է, որ դրանով մարզիկը հարվածել է ընկերուհուն, որի մոտ գլխի լուրջ վնասվածքներ են հայտնաբերվել: Ոստիկանությունը նաեւ ենթադրում է, որ երբ Պիստորիուսն ասիճաններով իջեցրել է ընկերուհուն, նա դեռեւս ողջ է եղել:

Նաեւ պարզվել է, որ մինչեւ ոստիկանություն զանգահարելը Պիստորիուսը հեռախոսով կապվել է հոր եւ քրոջ հետ, պատմել է եղելությունն ու նրանց հրավիրել է իր մոտ:

Ռիվա Ստինկամպի ընկերուհիներից մեկը պատմել է, որ Պիստորիուսը վերջին շրջանում շատ նյարդային ու խանդոտ էր դարձել: Երբ Ռիվան որեւէ միջոցառման էր մասնակցում, Պիստորիուսը բազմիցս նրան զանգահարում էր, հետաքրքրվում էր, թե ինչով է զբաղված, ովքեր են նրան շրջապատում:

Բնականաբար, Պիստորիուսի դատապաշտպանները ժխտում են կանխամտածված սպանության վարկածը եւ փորձում են գրավի դիմաց իրենց պաշտպանյալին ազատել կալանքից:

Պիստորիուսն արդեն սկսում է ճաշակել իր արարքի դառը պտուղները: Մարզագույքի 2 առաջատար ֆիրմաներ՝ Nike-ն եւ Oakley-ն դադարեցրել են Պիստորիուսի հետ կնքած գովազդային պայմանագրերի գործունեությունը: Հարավաֆրիկյան M-Net հեռուստալիքն էլ եթերից հանել է Պիստորիուսի մասնակցությամբ գովազդային տեսահոլովակի հեռարձակումը:

Հայաստանը կներկայացնեն 3 դահուկորդներ

Ռումինիայի Բրաշով քաղաքում մեկնարկել է Եվրոպայի ձմեռային երիտասարդական 11-րդ օլիմպիադան: Մայրցամաքի 45 երկրների 15-18 տարեկան 958 մարզիկները պայքար կմղեն մեդալների 37 հավաքածուի համար: Օլիմպիական խաղերի ծրագրում ընդգրկված է 8 մարզաձեւ՝ լեռնադահուկային սպորտ, դահուկավազք, դահուկացատկ, բիաթլոն, գեղասահք, չմշկավազք, սնոուբորդ եւ տափօղակով հոկեյ:

Հայաստանն օլիմպիական խաղերում կներկայացնեն 3 մարզիկներ՝ դահուկավազորդներ Արայիկ Գրիգորյանն ու Սլավիկ Սիմոնյանը եւ լեռնադահուկորդ Եվա Փարոյանը:

ԵԼԽՄԱՍ

Կարեն Գրիգորյանը շարունակեց հաղթարշավը

Ֆրանսիական Ռոշֆոր քաղաքում անցկացվող շախմատի մրցաշարում հաղթարշավը շարունակեց Կարեն Գրիգորյանը: 4-րդ տուրում նա պարտության մատնեց մրցաշարի մասնակիցներից ամենաբարձր անհատական գործակից ունեցող Անդրեյ Իսպրասեսկուին: Գրիգորյանը 4 միավորով մրցաշարի միանձնյա առաջատարն է:

Հայ շախմատիստին կես միավոր է զիջում վրացի գրոսմայստեր Տոռնիկե Սանիկիձեն, որը հաղթեց Կորե Ակշայրային: 3 միավոր ունեցող շախմատիստների թվում է Սամվել Տեր-Սահակյանը, որը հաշտություն կնքեց Վլադ-Քրիստիան Ձիանուի հետ:

5-րդ տուրում Կարեն Գրիգորյանը սեւերով կխաղա Տոռնիկե Սանիկիձեի հետ, իսկ Սամվել Տեր-Սահակյանի մրցակիցը կլինի Ադրիեն Դեմուցը:

Բ խմբի մրցաշարում հանդես եկող Գուրգեն Հազարապետյանը պարտվեց Էլիզաբետա Սոյսոնգին: Ֆրանսահայ շախմատիստը 4 տուրից հետո իր օգտին ընդամենը մեկ միավոր է գրանցել:

«Սպարտակի» մարզադաշտում կկանգնեցվի Նիկիտա Սիմոնյանի արձանը

Նիկիտա Սիմոնյանի արձանը Մոսկվայի «Սպարտակի» մյուս լեգենդար ֆուտբոլիստների՝ Ստարոստին եղբայրների եւ Իգոր Նետտոյի արձանների հետ կկանգնեցվի թիմի նոր մարզադաշտի տարածքում: Տրիբունաներն էլ կկոչվեն նրանց ազգանուններով: Այս մասին հայտարարել է ակումբի նախագահ Լեոնիդ Ֆեդունը:

Նոր մարզադաշտի շինարարությունը սկսվել է 2007-ին: Շինարարության վրա կծախսվի 12 մլրդ ռուբլի: Մարզադաշտը շահագործման կհանձնվի 2014-ի մայիսին:

«Արարատը» 2-րդ հաղթանակը տոնեց

Բաթումում մարզվող «Արարատը» պատգողական 3-րդ հանդիպումն անցկացրեց՝ մրցելով Վրաստանի բարձրագույն խմբի առաջնության մասնակից Փոթիի «Կոլխեթիի» հետ: «Արարատը» Բաթումում 2-րդ հաղթանակը տոնեց՝ մրցակցին պարտության մատնելով 3-2 հաշվով: Արարատցիներից գոլերի հեղինակներ դարձան Դավիթ Գրիգորյանը, Գեւորգ Օհանյանն ու Տիգրան Ղարաբաղցյանը:

Հիշեցնենք, որ «Մերանիի» հետ անցկացած նախորդ խաղը դաշտում սկսված ծեծկռտուքի պատճառով 70-րդ րոպեին 2-2 հաշվի ժամանակ անավարտ էր մնացել: Իսկ մինչ այդ արարատցիները 1-0 հաշվով հաղթել էին «Բեթլեմիին»:

«Բանանցի» կամային հաղթանակը

Կիպրոսում հերթական հանդիպումն անցկացրեց «Բանանցը»: Այս անգամ մրցակիցը Կիպրոսի բարձրագույն խումբը ներկայացնող «Նեա Սալամիսն» էր: «Բանանցը» 3-1 հաշվով կամային հաղթանակ տոնեց: Գոլերի հեղինակներ դարձան Էդուարդ Ավագյանը, Սարգիս Կարապետյանն ու Ալեքսը: Հաջորդ խաղը նախատեսված է փետրվարի 25-ին: Մրցակիցը դեռեւս որոշված չէ:

Հարությունյանի գոլը հաղթական էր

«Միկան» Կիպրոսում անցկացվող ուսումնամարզական հավաքի շրջանակում իր 2-րդ խաղն անցկացրեց ու առաջին հաղթանակը տոնեց: Մրցակիցը լեհական «Դրուտեխ Բիտովիան» էր:

Խաղասկզբում 2 անգամ Սեմյոն Մուրադյանը կարող էր գրավել մրցակցի դարպասը, սակայն վրիպեց նպատակավոր դիրքերից: Խաղի ելքը վճռվեց 83-րդ րոպեին, երբ Վարդգես Սաթումյանի փոխանցումով Հենրիկ Հարությունյանը գրավեց դարպասը:

Հաջորդ հանդիպումը «Միկան» կանցկացնի փետրվարի 21-ին Օրենբուրգի «Գազովիկի» հետ:

«Իմպուլսը» պարտվեց խոշոր հաշվով

Կիպրոսյան հավաքի 2-րդ խաղում «Իմպուլսը» 0-3 հաշվով պարտվեց «Ուֆային», որի կազմում հանդես է գալիս ՀՀ հավաքականի թեկնածու Միխայիլ Մարկոսովը: Հենց նրա փոխանցումով էլ «Ուֆան» բացեց հաշիվը:

Հաջորդ հանդիպումն «Իմպուլսը» կանցկացնի փետրվարի 21-ին լեհական «Դրուտեխ Բիտովիայի» հետ, որը հանդես է գալիս 2-րդ խմբում:

«Փյունիկը» ջախջախիչ պարտություն կրեց

Անթալիայում ուսումնամարզական հավաք անցկացնող «Փյունիկը» շատ անհաջող խաղաց Սարաեւոյի «Օլիմպիկի» հետ ստուգողական մրցախաղում: Արդեն առաջին խաղակեսում մրցակիցը 3 անպատասխան գնդակ ուղարկեց «Փյունիկի» դարպասը: Ընդմիջումից հետո եւս մեկ անգամ «Փյունիկի» դարպասապահը գնդակը հանեց ցանցից:

Հետաքրքրական է, որ այդ խաղից 3 օր առաջ նույն թիմի հետ մրցել էր ուկրաինական «Գովերլան», որի կազմում հանդես է գալիս Արթուր Եդիգարյանը: Ուկրաինական ակումբը հաղթել էր 4-1 հաշվով:

Գոլառատ հանդիպում

Անթալիայում մարզվող «Ալաշկերտը» ստուգողական առաջին խաղում 4-6 հաշվով զիջեց Հունգարիայի 2-րդ խմբի առաջնության մասնակից «Բալմաժույվարոշ» թիմին: Առաջին խաղակեսում, երբ «Ալաշկերտը» խաղում էր հիմնական կազմով, 2-1 հաշվով առջեւում հայկական ակումբն էր: Ընդմիջումից հետո թիմի գլխավոր մարզիչ Ալբերտ Սարգսյանն ասպարեզ դուրս բերեց մի շարք երիտասարդ ֆուտբոլիստներ, որի արդյունքում առավելություն ստացան մրցակցի խաղացողները, որոնց հաջողվեց խաղը հասցնել հաղթական ավարտի:

2-րդ խաղում «Ալաշկերտի» մրցակիցը շվեյցարական ինտերռեգիոնալ լիգայում հանդես եկող «Սիրնաչն» էր: Հայ ֆուտբոլիստների առավելությամբ անցած այդ խաղի հաշիվը բացեց Տիգրան Գրիգորյանը: Թիմը մոտ էր հաղթանակին, սակայն խաղի վերջին րոպեին մրցակիցը վերականգնեց հավասարակշռությունը՝ 1-1:

Փետրվարի 21-ին «Ալաշկերտը» կմրցի Ռումինիայի 2-րդ խմբում հանդես եկող «ՈՒՏԱ Արադի» հետ, իսկ 3 օր անց ուժերը կչափի նույն երկրի «Սագեաստա Նավոդարիի» հետ:

Էջը պատրաստեց ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

ԱԶԳ

Օրվա հետքերով

«Տեսել ենք, թե ինչպես ձեր պետությունը Թուրքիայի հետ ձեռք ձեռքի խթանել է մեր երկու ժողովուրդների հայատյացությունը»

Բաց նամակով Իլհամ Ալիևին զգուշացնում են թուրքական հասարակական կազմակերպությունները

«Ազգի» նախորդ համարում տեղեկացրել էինք Մարդու իրավունքների միության գլխավորությամբ թուրքական քաղաքացիական հասարակական կազմակերպությունների՝ բաց նամակով Իլհամ Ալիևին դիմելու նախաձեռնության մասին: Երեկ նամակն ուղարկվել է հասցեատիրոջը: Այսօր մասնակի կրճատումներով ընթերցողի ուշադրության ենք ներկայացնում նամակի տեքստը, որը հրապարակվել է «Հայթերթ» կայքէջում:

«Մեծարգո նախագահ,

Մենք, որպես մարդու իրավունքների պաշտպաններ Թուրքիայում, մտահոգությամբ եւ ցասումով հետեւում ենք ձեր երկրում Ափրամ Այլիսլիի դեմ ծավալվող արշավին, որը սպառնում է գրողի կյանքին: Ափրամ Այլիսլին, որը ձեր քաղաքացին է եւ դուք պատասխանատու եք նրա կյանքի անվտանգության համար, այլ մեղք չի գործել, քան իր վերջում ժողովուրդների բարեկամության օգտին արտահայտվելը:

Ինչպես ի լուր աշխարհի հայտարարել է Humain Rights Wach կազմակերպությունը, նրա դեմ պաշտոնական շրջանակների եւ մամուլի աջակցությամբ քարոզարշավ է ձեռնարկվել զուտ այն պատճառով, որ նա իր վերջում հայերին իբրեւ ատելության օբյեկտ չի ներկայացնում:

Ռասիստական հայացքներով հանրահայտ դարձած պատգամավոր Մելահաս Իբրահիմգիզին Այլիսլիին մեղադրելով ոչ միայն Ադրբեջանին, այլեւ ողջ թուրքական աշխարհին նսեմացնելու մեջ, Թուրքիային ազդանշան է տալիս, որպեսզի ատելության այս արշավը հայերի դեմ ձեռնարկվի նաեւ մեր երկրում: Պատժում են նույնիսկ Այլիսլիի ընտանիքի անդամներին, առանց պատճառաբանության հեռացնելով աշխատանքից նրա որդուն եւ տիկնոջը:

Լինչի դատաստան տեսնելու նկրտումները գագաթնակետին հասան, երբ իշխանամետ «Մուսավաթ» կուսակցության պատասխանատուն 10 հազար մանաթ պարգեւատրում խոստացավ նրան, ով կբերի Այլիսլիի կտրած ականջը: Եվ դուք, մեծարգո նախագահ, ստորագրելով Այլիսլիին «ժողովրդական գրողի» կոչումից զրկելու եւ թոշակը կտրելու որոշումը, որպես Ադրբեջանի պետության բարձրագույն ղեկավար աջակցել ու խրախուսել եք գրողի կյանքին ուղղված սպառնալիքները:

Մենք ռասիզմի, խտրականության եւ ատելության հակառակորդներս, մարդու իրավունքներն ենք պաշտպանում այն երկրում, որտեղ գրողները պատմության ընթացքում չբացահայտված մութ սպանություններին զոհ են գնացել, ոչնչացվել են եւ բանտերում փտել: Հետեւաբար, քաջ գիտենք, թե պետականորեն ծավալվող ռասիստական, ազգայնամոլ եւ խտրականության քաղաքականությունը ինչպես է փողոց հանում զանգվածներին եւ դարձնում մարդկանց անմիջական հարեւանների հանդեպ արյունարբու մարդասպան: Այսպիսի բազում զոհեր ենք տվել մեր երկրում: Միաժամանակ մեր աչքերով ենք տեսել, թե ձեր պետությունը Թուրքիայի Հանրապետության իշխանությունների հետ ինչպես ձեռք ձեռքի է տվել, որպեսզի հայերի հանդեպ ատելություն հրահրի երկու երկրների ժողովուրդների մեջ: Առ այսօր մեր ականջներում զրնգում են Ստամբուլի «Թաքսիմ» հրապարակի «Խոջալուի հանրահավաքում» հնչած հայատյաց վանկարկումները, դեռեւս մեր աչքերի առջեւ են «Բոլորդ հայ եք, բոլորդ վիժվածք» մակագրությամբ ցուցապաստառները:

Մեր պայքարի շնորհիվ դատաստանի առջեւ կանգնեցրին եւ պատժեցին նրանց, ովքեր բարձրացրել էին այդ ցուցապաստառները: Մենք Թուրքիայում մարդու իրավունքների պաշտպաններս մեր առաջնահերթ խնդիրն ենք համարում հայատյացության, ինչպես նաեւ էթնիկ եւ կրոնական խմբավորումների դեմ անհանդուրժողականության դեմ պայքարը:

Թուրքիայում հանուն խաղաղության, ժողովրդավարության, արդարության, ժողովուրդների բարեկամության եւ իրավահավասարության համար պայքարողների կարգավիճակով կոչ ենք անում ձեզ, մեծարգո նախագահ, օգտագործել ձեր լիազորություններն ու մոբիլիզացնել ենթականերին՝ կանխելու համար Ափրամ Այլիսլիին ուղղված Լինչի դատաստանը: Պատմությունը իբրեւ մարդկության սեւ բիծ է հիշում այն առաջնորդներին, որոնք զանգվածներին ոտքի են հանում ռասիստական, ատելության մղումներով կամ աջք փակում այս մղումներին, իսկ հանուն խաղաղության ջանք գործադրողներն այնտեղ ապրում են հավերժ, որպես մարդկության արժանապատվություն...»:

Մարդու իրավունքների միության Ստամբուլի մասնաճյուղ

«Ոչ ռասիզմին եւ ազգայնամոլությանը նախաձեռնություն»

«Առերեսում» կազմակերպություն

Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեա

18 փետրվարի 2013

Ստամբուլ»

Հ. Ջ.

ԹԵՀՐԱՆ

Ահմադինեժադը սպառնում է ձախողել ընտրությունները

Իրանի նախագահ Մահմուդ Ահմադինեժադը սպառնում է ձախողել առաջիկա նախագահական ընտրությունները, եթե իր դրածո էսֆանդիյար Ռահիմ Մաշեիին չթույլատրեն մասնակցել դրանց: Այդ մասին հաղորդում է Լոնդոնի «Թայմս» թերթը: Վերջինս նման հետեւություն է արել շաբաթավերջին Ահմադինեժադի պաշտոնական կայքէջում նախագահի հրապարակած նամակի տեքստից:

«Եթե ընտրությունների արարողակարգը չբարեփոխվի, իսկ թեկնածուները առանց որեւէ պատճառի որակազրկվեն, ապա ես այդ ընտրությունները կհամարեմ անօրինական եւ չեղյալ կհայտարարեմ դրանք», նշվում է նախագահի նամակում:

Իրանում նախագահական ընտրությունները նախատեսված են 2013-ի հունիսին: Թեկնածությունները պետք է համաձայնեցվեն Իսլամական հեղափոխության պահապանների խորհրդում, որը հայտնի է նաեւ որպես Սահմանադրության պահապանների խորհուրդ: Այդ մարմինը բաղկացած է 12 անդամից՝ Իրանի հոգեւոր առաջնորդ այաթոլլահ Ալի Խամենեիի նշանակած 6 հոգեւորականներից եւ խորհրդարանի նշանակած 6 իրավաբաններից:

Պետության ղեկավարի պաշտոնի հավակնորդների ցանկը կհրապարակվի մայիսին: Ահմադինեժադի եւ Խամենեիի հակամարտության պայմաններում լրատվամիջոցները չեն բացառում, որ խորհուրդը թույլ չի տա ընտրություններին Մաշեիի մասնակցությունը, որը ներկայումս զբաղեցնում է նախագահի աշխատակազմի ղեկավարի պաշտոնը:

Միեւնույն ժամանակ Ահմադինեժադը վերահսկում է ներքին գործերի նախարարությունը, որը տնօրինում է ընտրությունները եւ որպես հետեւանք կարող է դրանք ճանաչել անօրինական: Նախարարությանը կասկածում են 2009-ի ընտրություններում ընտրողների քվեների կեղծման մեջ: Այն ժամանակ Ահմադինեժադը վերընտրվել էր 2-րդ ժամկետով:

Պետության ղեկավարի պաշտոնի համար Մաշեիի թեկնածությունը ձեռնտու չէ իրանցի պահպանողական կրոնավորներին մի քանի պատճառներով: Ալի Խամենեին եւ նրա դաշնակիցները երկյուղներ ունեն, որ Ահմադինեժադի դրածոյի հաղթանակի դեպքում Իրանի նախկին նախագահը կշարունակի ակտիվ դեր խաղալ երկրի քաղաքական կյանքում, իսկ չորս տարի անց վերստին կզբաղեցնի պետության ղեկավարի պաշտոնը, նշում է «Թայմսը»: Իրանի սահմանադրությունը միեւնույն անձին արգելում է երկու ժամկետից ավելի զբաղեցնել նախագահի պաշտոնը, սակայն թույլատրում է վերընտրվել քառամյա ընդմիջումից հետո:

Մեկ այլ վարկածի համաձայն, Մաշեին արդեն այժմ համարվում է երկրի փաստական նախագահը, մինչդեռ Ահմադինեժադին համարում են նրա խամաճիկը: Բացի դրանից, պահպանողական կրոնավորները նախագահի աշխատակազմի ղեկավարին մեղադրում են, որ նա հրապուրված է պարսկական ազգայնականությամբ, հանդուրժող է Իսրայելի հանդեպ, քամահրում է իսլամի արժեքները, ինչպես նաեւ կապված է դիվային ուժերի հետ:

Ավելի վաղ Խամենեին չէր բացառել, որ Ահմադինեժադի լիազորությունների ժամկետի ավարտից հետո նախագահի պաշտոնը կարող է վերացվել, իսկ երկրի ղեկավարին կնշանակի խորհրդարանը:

Ի ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ

«ՌԱԵԼ ԳԷՍ» ՍՊԸ-ը (ՀՀ, Վայոց Ձորի մարզ, Գողթանիկ համայնք) մտադիր է դիմել Հայաստանի Հանրապետության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողով՝ «Եղեգիս-2» փոքր հէկ-ի էլեկտրական էներգիայի սակագնի սահմանման հայտով: Առաջարկվող սակագինը (դրույքը)՝ 20,287 ՀՀ դրամ առանց ԱԱՀ եւ 24,344 ՀՀ դրամ ներառյալ ԱԱՀ:

Հասցե՝ ՀՀ, ք. Երեւան,
Եղ. Թադեւոսյան 17/1-11, հեռ. 077487552,
loris.yeghoyan@gmail.com

Սիրիայի բանակն անցնում է հակահարձակման

Սիրիական SANA պետական լրատվական գործակալությունը հաղորդում է, որ կառավարական զորքերը հակահարձակման են անցել եւ ապստամբների դեմ մարտական գործողություններ են մղում մասնավորապես Հոմսի, Իդլիբի եւ Հալեպի շրջաններում: Ընդդիմության ներկայացուցիչները խոստովանել են, որ կան տասնյակ սպանվածներ: Ընդդիմադիրների խոսքերով, նախագահ Բաշար Ասադի բանակը փորձում է ապստամբներին դուրս մղել իրենց գրաված շրջաններից:

Ընդդիմության տվյալներով, միայն Հալեպում հրթիռակոծության հետեւանքով առնվազն 50 մարդ է սպանվել: Հալեպի մոտակայքում երեկ կատաղի մարտ է տեղի ունեցել միջազգային օդանավակայանի մատույցներում:

Սիրիայի պետական հեռուստատեսությունը նույնպես հաղորդում է հակահարձակման մասին: Նշվում է, որ Հոմսում եւ Իդլիբում սպանվել են սունիների արմատականների «Ան Նուսրայի ճակատ» խմբավորման անդամ օտարերկրացի գրոհայիններ: Հայտնի է, որ այդ խմբավորումը կապված է «Ալ Ղաիդայի» հետ: Հրապարակվել են սպանված օտարերկրացի 5 գրոհայինների անուններ: Դամասկոսից 110 կմ հարավ սիրիացի զինծառայողները ոչնչացրել են Հորդանանից Սիրիա թափանցած մի խումբ զինված ծայրահեղականների:

IOM International Organization for Migration

ՄԱՐԴԿԱՆՑ ԹՐԱՖԻՔԻՆԳԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԻՐԱԶԵԿՄԱՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԲԱՑ ՄՐՑՈՒՅԹԻ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

Միգրացիայի միջազգային կազմակերպության (ՄՄԿ) հայաստանյան գրասենյակն իր «Թրաֆիֆինգի վերաբերյալ իրազեկման ամրապնդումը կրթության միջոցով Հայաստանում, Վրաստանում եւ Ադրբեջանում» տարածաշրջանային ծրագրի շրջանակներում նախաձեռնում է իրականացնել մարդկանց թրաֆիֆինգի եւ դրա վտանգների մասին իրազեկման աշխատանքներ երիտասարդության համար Երեւանում եւ ՀՀ մարզերում:

Աշխատանքներն իրականացվելու են 6 /վեց/ ամսվա ընթացքում տեղական հասարակական կազմակերպությունների կողմից: Հասարակական կազմակերպությունների ընտրության նպատակով ՄՄԿ հայաստանյան գրասենյակը հայտարարում է մրցույթ, որին կարող են մասնակցել Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված հասարակական կազմակերպությունները:

Մրցույթին մասնակցել ցանկացող կազմակերպությունները պետք է բավարարեն հետեւյալ չափանիշներին՝

▼ Առնվազն երեք տարվա աշխատանքային փորձ Երիտասարդության հետ

▼ Ծրագրերի իրականացման փորձ Երեւանում եւ մարզերում /ցանկալի է մարդկանց թրաֆիֆինգի եւ միգրացիայի ոլորտում/

▼ Թրաֆիֆինգի իրավական եւ սոցիալական ասպեկտների գերազանց իմացություն

▼ Ուսուցումների կազմակերպման եւ անցկացման հմտություններ:

Դիմումներն ընդունվում են մինչեւ ս/թ փետրվարի 28-ը, ժամը 17-ը:

Դիմումին կցել.

1. Հայեցակետ 2 էջի սահմաններում՝ ներառելով գործողությունների հակիրճ բովանդակությունը
2. Աշխատանքային պլան եւ ժամանակացույց
3. Բյուջե

Դիմումները ներկայացնել անգլերեն լեզվով, փակ կնքված ծրարներով հետեւյալ հասցեով՝ Երեւան, Պետրոս Ադամյան 14, ՄԱԿ-ի շենք, Միգրացիայի միջազգային կազմակերպություն: Ծրարների վրա նշել «Գնառաջարկ»:

Մրցույթի արդյունքների վերաբերյալ մասնակիցները տեղեկացվում են:

Ընդունված որոշումների վերաբերյալ մրցութային հանձնաժողովի կողմից բացատրություն չի տրվում:

ԳՈՎԱԶԴԻՐ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-29-60, 060 271112

Լրատուական գործունէութիւն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետութեան 47: Պետական գրանցման վկայականի համարը՝ 04 Ա N 047261, տրուած՝ 18.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Յակոբ Աւետիսեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրուած է տպագրութեան 19.2.2013, գինը՝ 100 դրամ, տպագրւում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչութեան տպարանում՝ Արշակունեաց 2: